

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland (SPAN) Jaarverslag 2015

Datum: 30 mei 2016

Inhoudsopgave van het Jaarverslag

Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen	3
Verslag van het bestuur	4
1. Algemene informatie	4
2. Financiële informatie	6
3. Risicoparagraaf	10
4. Informatie over de verwachte gang van zaken	13
5. Bestuursaangelegenheden	14
6. Pensioenparagraaf	17
7. Beleggingenparagraaf	22
8. Actuariële paragraaf	26
9. Rapportage over Pension Fund Governance	27
Verslag Visitatiecommissie	31
Reactie van het bestuur op verslag Visitatiecommissie	33
Verslag Verantwoordingsorgaan	34
Reactie van het bestuur op verslag Verantwoordingsorgaan	37
Jaarrekening	39
Balans per 31 december 2015	40
Staat van baten en lasten over 2015	42
Kasstroomoverzicht over 2015	43
Toelichting op de balans en staat van baten en lasten	44
Overige gegevens	65
Actuariële verklaring	66
Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland	66
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	68

Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen

	2015	2014	2013	2012	2011
Financiële gegevens per 31 december (x € 1.000)					
Beleggingen (inclusief lopende interest) ¹	146.996	145.020	128.246	117.497	98.519
Pensioenvermogen ²	147.214	145.344	128.470	117.645	98.455
Voorzieningen pensioenverplichtingen ³	135.814	128.934	103.954	105.541	95.090
Duration van de pensioenverplichtingen (jaar)	20	21	20	20	20
Premies (bijdragen) ⁴	494	608	9.056	8.356	7.485
Pensioenuitkeringen	2.120	2.116	2.142	2.220	2.304
Dekkingsgraad volgens FTK exclusief DC	108%	113%	124%	111%	104%
Dekkingsgraad volgens FTK inclusief DC	108%	112%	123%	111%	103%
Vereiste dekkingsgraad FTK exclusief DC	125%	121%	124%	122%	122%
Vereiste dekkingsgraad FTK inclusief DC	125%	121%	124%	122%	121%
Beleidsdekkinggraad	110%	119%	-	-	-
Rendement vastrentend	1,72%	8,37%	-0,38%	15,36%	-0,54%
Rendement LDI	-3,75%	65,19%	-12,89%	17,75%	50,51%
Rendement zakelijke waarden	4,87%	11,83%	12,73%	13,71%	-8,27%
Totaal rendement	2,84%	14,91%	4,02%	13,86%	-1,02%
Gemiddeld totaal jaarrendement sinds 1-1-2000 ⁵	2,61%	2,59%	1,76%	1,59%	0,63%
Aantallen per 31 december					
Actieve deelnemers	0	0	244	245	248
Houders premievrije polissen	447	451	209	201	198
Gepensioneerden	64	60	59	57	55
Indexatie (toeslag) pensioenen per 1 januari (volgend jaar)					
Alle pensioenreglementen	0,00%	0,57%	1,08%	0,00%	0,00%
Indexatie ambitie	0,39%	0,57%	1,08%	2,13%	2,47%

¹ Exclusief de beleggingen voor rekening en risico deelnemers

² Pensioenvermogen = reserves + voorzieningen pensioenverplichtingen, excl. de voorziening voor rekening en risico deelnemers

³ Exclusief de voorziening voor rekening en risico deelnemers

⁴ Tot en met 2013 waren dit premies voor DB en DC, inclusief FVP. Vanaf 2015 is dit de feitelijke premie.

⁵ Op basis van samengestelde interest

Verslag van het bestuur

1. Algemene informatie

Juridische structuur

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland, statutair gevestigd in Den Haag is opgericht op 28-06-1999. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 34117670. De statuten zijn laatstelijk gewijzigd op 4 februari 2015. Het pensioenfonds is feitelijk gevestigd aan de Wilhelmina van Pruisenweg 104 te Den Haag.

Het pensioenfonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie. Per 1 januari 2014 heeft de werkgever de pensioenovereenkomst met de werknemers gewijzigd. Deze overeenkomst wordt niet meer door het pensioenfonds uitgevoerd. Daarmee is het fonds een gesloten fonds geworden.

Het pensioenfonds draagt nog de verantwoordelijkheid voor een goede uitvoering van de pensioenregelingen voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden in overeenstemming met de bestaande wet- en regelgeving.

De inhoud van de pensioenregeling is een invulling van de uitvoeringsovereenkomst. De inhoud van de uitvoeringsovereenkomst is het resultaat van de pensioentoezegging verwoord in de pensioenovereenkomst.

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland heeft een paritair samengesteld bestuur dat zich terzijde laat staan door een externe actuaris, een onafhankelijke externe accountant, een externe administrateur, een extern bestuursbureau, een interne beleggingscommissie, een Verantwoordingsorgaan en (externe en interne) adviseurs. Het pensioenfonds heeft geen personeel in dienst; alle werkzaamheden (pensioenadministratie, -uitbetaling, vermogensbeheer, communicatie, etc.) zijn uitbesteed.

Geschillen

Indien een geschil ontstaat tussen het pensioenfonds en een belanghebbende bij het pensioenfonds, zoals vermeld in artikel 21 van de statuten, dient de belanghebbende zich te wenden tot het bestuur van het pensioenfonds. Indien het bestuur en de belanghebbende niet tot een oplossing van het geschil komen, geldt de SPAN klachten- en geschillenprocedure zoals die is vastgesteld op 15 juli 2015.

Vermogensbeheerders

De vermogensbeheerder is BNP Paribas Investment Partners. De vermogensbeheerder is verantwoordelijk voor de selectie en timing van de transacties in de door hen beheerde portefeuilles binnen de geldende mandaten.

Administratie

De administratie van het fonds wordt uitgevoerd door Aon Hewitt. De administratie wordt uitgevoerd volgens de overeengekomen Service Level Agreement, waarbij tevens de kapitalen voor de premieovereenkomst zijn ondergebracht.

Adviseurs

Het pensioenfonds wordt voor actuariaat en risicobeheersing op lange termijn ondersteund door de externe adviserende actuaris van Confident B.V.

Bestuursbureau

Met ingang van april 2012 wordt het bestuur ondersteund door een parttime bestuursbureau van Edmond Halley B.V. Doel van het bestuursbureau is het ondersteunen van het bestuur in de beleidsvorming, het monitoren van de uitvoering en overname van werkzaamheden van Quinkslag Pensioendiensten.

Het bestuur

Het bestuur is als volgt samengesteld:

Benoemd namens de werkgever:

Naam	Functie in bestuur	Benoemingsdatum	Bestuurslid tot	Nevenfunctie
V. den Hertog	Voorzitter	1-7-2005	1-7-2018	Nvt
J. Dorrepaal	Vice secretaris	1-12-2005	15-01-2016	Penningmeester afdeling tennis USV Hercules
B. Bongenaar	Vice secretaris	15-01-2016	15-01-2020	Bestuurslid stichting Klink Voorzitter VVE Admiraal de Ruijterweg 317-319

Benoemd namens de werknemers:

Naam	Functie in bestuur	Benoemingsdatum	Bestuurslid tot	Nevenfunctie
W. Loots	Secretaris	28-6-1999	31-7-2019	Quinkslag Pensioendiensten Secretaris omnivereniging Quintus Vicesecretaris volleybalvereniging PQV Lid sponsorcommissie volleybalvereniging PQV Secretaris stichting monumentaal Westland

Benoemd namens de gepensioneerden:

Naam	Functie in bestuur	Benoemingsdatum	Bestuurslid tot	Nevenfunctie
T. Valkenburgh	Vice voorzitter	13-02-2015	13-02-2019	HCC Kaderlid

Bestuursleden worden benoemd voor een periode van 4 jaar, met de mogelijkheid van twee herbenoemingen. Statutair heeft het fonds gedefinieerd dat de inwerkingtreding van de herbenoemingsperiode van de secretaris van het fonds in gaat na de inwerking treding van de Code Pensioenfondsen, en het fonds daarmee in overeenstemming is. Werkgeversbestuursleden worden benoemd op voordracht van de werkgever. Het bestuurslid namens de werknemers wordt benoemd na voordracht door de OR. Het bestuurslid namens de gepensioneerden wordt benoemd na verkiezing door de gepensioneerden.

- Bestuur

Het bestuur vertegenwoordigt het pensioenfonds en draagt de (eind)verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de pensioenregelingen en het daartoe behorende pensioen- en beleggingsbeleid. Het bestuur vergadert 11 keer per jaar. Besluitvorming vindt plaats in consensus.

- Statutaire doelstellingen

De plichten van de bij het pensioenfonds aangesloten onderneming staan beschreven in de uitvoeringsovereenkomst. Het fonds heeft ten doel het verstrekken of doen verstrekken van pensioenen en/of andere uitkeringen.

- Uitvoeringsovereenkomst

De stichting heeft een uitvoeringsovereenkomst afgesloten met de werkgever ten aanzien van de uitvoering van het pensioenreglement. Hierin zijn de volgende zaken opgenomen; verschuldigde premie, premiebetaling, premiekorting en terugstorten, bijstortingsverplichting, informatieverstrekking, wijzigingen pensioenreglement en voorwaardelijk indexatie. De verschuldigde premie zijn in feite de kosten verbonden aan de uitvoering, met een opslag van 30%. Bijstorting door of terugbetaling aan de werkgever is vastgesteld in de uitvoeringsovereenkomst, conform de Nederlandse wetgeving.

De uitvoeringsovereenkomst is per december 2015 aangepast aan de nieuwe situatie, met betrekking tot de verschuldigde premie maar onder ander ook aan de nieuw te hanteren beleidsdekkingsgraad. De werkgever blijft de kosten van het fonds vergoeden.

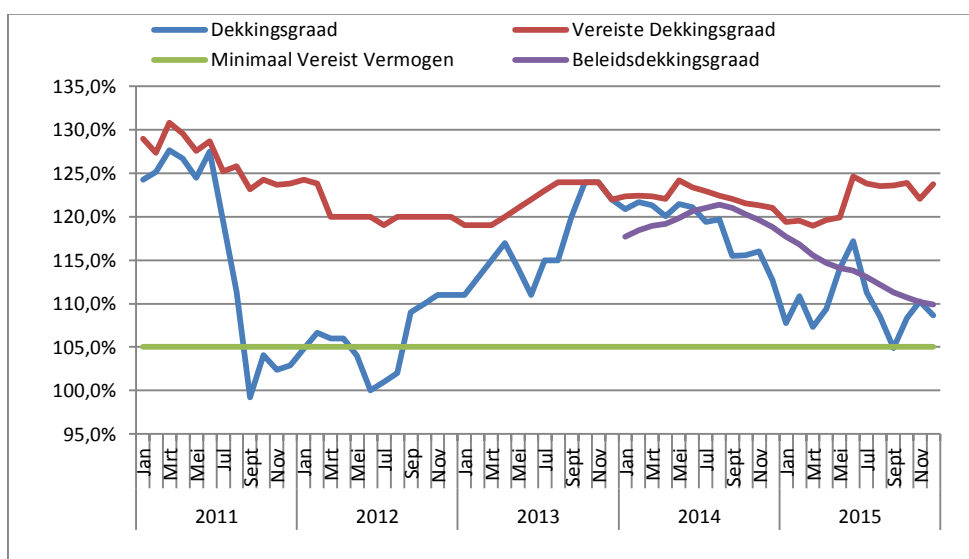
2. Financiële informatie

Het jaar 2015 heeft de verdere daling van de markten zich doorgezet. Het pensioenfonds begon het jaar met een beleidsdekkingsgraad van 118,9% en bevond zich in een reservetekort. Gedurende het hele jaar 2015 is sprake geweest van een reservetekort. Voor de goede orde, de gegevens in deze paragraaf hebben alleen betrekking op de DB regeling.

Onderstaande grafiek geeft de ontwikkeling van de dekkingsgraad ten opzichte van de benodigde dekkingsgraad weer over de laatste jaren, met de introductie van de beleidsdekkingsgraad.

Pensioenfondsen zijn sinds de invoering van het gewijzigde Financieel Toetsingskader (nFTK) per 1 januari 2015 verplicht de beleidsdekkingsgraad te gebruiken. De beleidsdekkingsgraad is een 12-maands gemiddelde dekkingsgraad die daardoor stabiel is dan de niet-gemiddelde dekkingsgraad. De dekkingsgraad wordt maandelijks bepaald door de verhouding te berekenen tussen belegd vermogen (inclusief overige bezittingen en vorderingen) en de VPV, welke bepaald wordt door het nFTK exclusief DC, rekening houdend met de AG tafels 2014 met leeftijdscorrectie. De VPV wordt aangeleverd door de actuaire, die tevens de beleidsdekkingsgraad berekent. Deze laatste wordt nog een keer gecontroleerd door het bestuur.

In 2015 is de beleidsdekkingsgraad naar het einde van het jaar toe gedaald tot een niveau van 109,9% per ultimo december.

Het totale vermogen is met een stand begin 2015 van € 145,4 miljoen gestegen naar € 147,2 miljoen eind 2015. Dit is een toename van € 1,9 miljoen. De waarde van de verplichtingen is in 2015 gestegen van € 128,9 miljoen naar € 135,8 miljoen, een stijging van € 6,5 miljoen.

Met een beleidsdekkingsgraad eind 2015 van 109,9% ten opzichte van de vereiste dekkingsgraad van 125,4%, bevindt het fonds zich in reservetekort.

Herstelplan

In 2015 is een nieuw herstelplan opgesteld op basis van de aangepaste wetgeving. Conclusie is dat met de gehanteerde uitgangspunten het fonds eind 2021 hersteld zal zijn tot de vereiste dekkingsgraad. In het herstelplan is geen sprake van korting van rechten. Het herstelplan is op 21 augustus 2015 door DNB goedgekeurd.

1. Premiebeleid

Door de wijziging van de pensioenovereenkomst per 1 januari 2014 is de premie vanaf deze datum niet langer een krachtig instrument. In overleg met de werkgever is een uitvoeringsovereenkomst opgesteld waarin de de kosten met een opslag van 30% worden betaald.

2. Indexatiebeleid:

Het indexatiebeleid is opnieuw geformuleerd naar aanleiding van het gewijzigde FTK.

De toeslag zal volgens een staffel worden verleend, gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

a) Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan 110%, wordt geen toeslag verleend.

b) Als de beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de 135% is, wordt een gedeeltelijke toeslag verleend. De

toeslag is dan gelijk aan:

$$\frac{\text{Beleidsdekkingsgraad} - 110\%}{135\% - 110\%} \times \text{prijsindex}$$

- c) Als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 135% zal de toeslag volledig worden toegekend
- d) Indien de dekkingsgraad meer dan 10%-punt lager is dan de beleidsdekkingsgraad en het bestuur niet een gereede verwachting heeft dat de dekkingsgraad snel zal stijgen naar het huidige niveau van de beleidsdekkingsgraad, dan kan het bestuur vanuit het oogpunt van evenwichtige belangenafweging besluiten om de hoogte van toeslag uit artikel b) en c) te bepalen op basis van de dekkingsgraad in plaats van de beleidsdekkingsgraad.
- e) Er vindt jaarlijks een toets plaats om na te gaan of de te verlenen toeslag aan de wettelijke vereisten voldoet. Als de toeslag volgens het beschreven beleid hoger is dan het wettelijk toegestane, dan zal de toeslag worden verlaagd tot de maximaal toegestane toeslag.
- f) Als de uitkomst van de toeslag op grond van het bovenstaande beleid slechts in geringe mate afwijkt van de beoogde prijsindex en de verwachte besparing van de lagere toeslag niet opweegt tegen de extra kosten voor administratie, dan kan het bestuur in het belang van alle betrokkenen besluiten om de toeslag af te ronden op de beoogde prijsindex.

Per 1 januari 2016 is geen indexatie verleend omdat de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2015 lager dan 110% was.

3. Beleggingsbeleid:

Het beleggingsbeleid is er op gericht om enerzijds de kans op herstel te behouden en anderzijds de risico's te beperken. Dit wordt gedaan door de beleggingen te verspreiden over meerdere beleggingsfondsen. Om het renterisico te beperken is een gedeelte van het renterisico afgedekt. De mate waarin het renterisico wordt afgedekt is mede afhankelijk van de rentestand.

4. Overige maatregelen

Voor 2015 zijn geen overige maatregelen te melden.

De in de ABTN vastgestelde sturingsmiddelen worden zo optimaal mogelijk aangewend, zonder dat momenteel rigide maatregelen nodig zijn. Het bestuur zal zich blijven inspannen om met de vastgestelde sturingsmiddelen en het door haar gevoerde beleid een zo'n evenwichtig mogelijke belangenafweging te hanteren.

Kosten van de pensioenuitvoering

In november 2011 heeft de Pensioenfederatie een rapport gepubliceerd getiteld Aanbevelingen Uitvoeringskosten. Samengevat zijn de aanbevelingen de volgende:

- rapporteer de kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer
- rapporteer de kosten van het vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen;

Bekijk deze kosten ook in relatie tot de gekozen beleggingsmix en de bijbehorende benchmarkkosten en het rendement over een langere termijn.

- rapporteer gescheiden (eventueel geschatte) transactiekosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen.

Pensioenbeheerkosten zijn:

- kosten slapers en gepensioneerden (kosten administratie en informatie)
- werkgeverskosten (mutaties aanlevering, premie-incasso, communicatie met werkgever)
- kosten van bestuur en financieel beheer (werkzaamheden bestuur en ambtelijk secretaris, toezicht, financieel beheer en juridische kosten)
- projectkosten

Voor het fonds komen deze kosten in 2015 op € 411.000

In de aanbevelingen is het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieven en gepensioneerden. Slapers tellen dus niet mee. Voor het fonds betekent dit een aantal van 64 pensioengerechtigden. Dit houdt in dat de pensioenuitvoeringskosten per gepensioneerde € 6.422 bedragen. De kosten per ex-deelnemer inclusief de gepensioneerden zijn € 804.

Vermogensbeheerkosten zijn:

- kosten van fiduciair beheer (voor het fonds niet van toepassing)
- kosten van portefeuillebeheer (in geval van het fonds een beheer fee)
- kosten bewaarloon
- overige kosten van de beleggingsfondsen zoals accountant.

Naar opgave van de vermogensbeheerder geldt voor het fonds de volgende opstelling (kosten in procenten van het gemiddeld belegd vermogen):

	Beheerkosten (Cost of ownership)	Transactiekosten, exclusief aan- en verkoopkosten	Transactiekosten aan- en verkoopkosten (Cost mandate trades)	Totaal	In % Gem Belegd Vermogen
Kosten per beleggingscategorie (incl. transactiekosten)					
Vastgoed	0	0	0	0	
Aandelen	377	7	111	495	0.33%
Private equity	0	0	0	0	
Vastrentende waarden	374	6	91	471	0.32%
Hedgefonds	0	0	0	0	
Commodities	37	1	0	37	0.02%
Overige beleggingen	54	1	19	74	0.05%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	842	14	221	1,077	0.73%
Kosten overlay beleggingen (LDI & overlays)	0	0	0	0	
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	842	14	221	1,077	0.73%
Overige vermogensbeheerkosten					
Kosten vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursbureau	216			216	0.15%
Kosten fiduciair beheer				0	
Bewaarloon (see YTD mandate pdf)	27			27	0.02%
Advieskosten vermogensbeheer				0	
Overige kosten				0	
Totaal overige vermogensbeheerkosten	243			243	0.16%
Totaal kosten vermogensbeheer				1,320	0.89%

De kosten voor vermogensbeheer van het Pensioenfonds hebben betrekking op de periodieke vaste kosten, zoals managementvergoedingen en overige kosten binnen beleggingsfondsen, als over variabele kosten die te maken hebben met het muteren binnen de beleggingsfondsen en/of binnen de beleggingsportefeuille van het fonds.

Immers, naast vaste kosten voor het vermogensbeheer, zijn met het beheer van de beleggingen ook transactiekosten gemoeid. Transactiekosten worden direct of indirect ten laste van het rendement van de beleggingen gebracht omdat deze zijn verwerkt in de aan- en verkoopprijzen van de beleggingsinstrumenten en zijn zodoende niet gespecificeerd in het jaarverslag. Transactiekosten bestaan afhankelijk van over welke beleggingssoort het gaat uit expliciete broker fees en/of indirecte bid/aks spreads en eventuele taxes and charges. Het laatste is afhankelijk van de beleggingssoort en het land waar de onderliggende belegging genoteerd is.

Het totaal van de beide kostensoorten, vast en variabel, wordt de Total Cost of Ownership genoemd. De Pensioenfederatie heeft daarover in februari 2016 een update van haar document 'Aanbevelingen Uitvoeringskosten' uitgebracht. Desalniettemin dient de lezer zich er echter van bewust te zijn dat er in internationale context nog geen eenduidige definitie van Total Cost of Ownership bestaat. Vandaar dat wij in dit document beschrijven hoe onze vermogensbeheerder de kostentransparantie rapporteert.

De periodieke 'vaste' kosten zoals managementvergoeding en service fees zijn ten aanzien van het mandaat gebaseerd op de vermogensbeheerovereenkomst en ten aanzien van beleggingen in beleggingsfondsen op de juridische documentatie van de betreffende beleggingsfondsen. Ten aanzien van beleggingsfondsen is als vertrekpunt gebruik gemaakt van de 'total cost of ownership' (TCO) zoals die in de Essentiële Beleggersinformatie (verkort prospectus) is gerapporteerd door de fondsbeheerder. De berekende variabele transactiekosten binnen de beleggingsfondsen zijn een inschatting van het totaal van de geboekte cash-out transactiekosten en/of de bid-to-mid en mid-to-offer spreads die op basis van best-execution ervaringscijfers beschikbaar zijn.

Door de hierboven beschreven werkwijze is direct of indirect goed zicht op de integrale beleggingskosten los van het feit of deze kosten 'geboekt' zijn of niet.

Beleggingskosten 2015

De kosten over 2015 kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Vaste kosten in beleggingsfondsen (1)	€ 842.000,-
Inschatting transactiekosten binnen beleggingsfondsen	€ 221.000,-
Transactiekosten door muteren tussen beleggingsfondsen	€ 14.000,-
Vaste kosten vermogensbeheerder (2)	€ 216.000,-
Bewaarloon	€ 27.000,-
Totaal	€ 1.320.000,-

Toelichting op (1) en (2)

- Daar waar mogelijk probeert onze vermogensbeheerder door haar inkoopkracht om de vaste kosten in beleggingsfondsen te reduceren door een korting te krijgen op de management fee van de

aanbieder. Doordat wij relatief veel in actief beheerde beleggingsfondsen hebben belegd (zie verderop) zijn deze kosten relatief hoog vergeleken met andere pensioenfondsen.

2. De vaste vergoeding die wij aan vermogensbeheerder BNP Paribas Investment Partners betalen is gerelateerd aan de omvang van het belegd vermogen. Deze stijgen als de omvang van het belegd vermogen stijgt. Daarover zijn wij in het verslagjaar in overleg gegaan met hen en hebben voor de komende jaren een fixed fee onderhandeld van € 180.000,- op jaarbasis. De dienstverlening die we hiervoor ontvangen van BNP Paribas Investment Partners bestaat uit:
 - a. Uitvoeren van het overall portefeuillebeheer (tactische asset allocatie, selecteren en monitoren externe managers, etc) zoals vastgelegd in het beleggingsmandaat.
 - b. Het gevraagd en ongevraagd adviseren van de beleggingscommissie op elk denkbaar onderdeel van de beleggingsportefeuille (strategische asset allocatie, actief/passief beheer, rentehedge, etc)
 - c. Het leveren van managementrapportages, risicorapportages, look-through rapportages, DNB- en administratieve rapportages.
 - d. Op kwartaalbasis participeren in de vergaderingen van de beleggingscommissie.

De totale vermogensbeheerkosten moeten worden gerelateerd aan de waarde van de beleggingsportefeuille om deze te kunnen vergelijken met onze peergroup. Het gemiddeld belegd vermogen bedroeg in 2015 € 148,915 mln. De vermogensbeheerkosten bedragen derhalve 0,89%.

Dit is hoger dan het landelijk gemiddelde en wordt veroorzaakt doordat wij vanuit onze investment beliefs een combinatieportefeuille hebben van actief en passief beheerde fondsen én van fondsen van BNP Paribas aangevuld met externe fondsen. Deze beleggingstijl kost meer dan een volledig passief beheerde portefeuille cq een portefeuille bij maar één vermogensbeheerder maar levert naar verwachting op lange termijn meer op, cq reduceert naar verwachting beleggingsverliezen in tijden dat beurzen het slecht doen. Daar waar wij van mening zijn dat het niet mogelijk is om door actief beheer waarde toe te voegen, beleggen wij in passief beheerde beleggingsfondsen.

Met deze beleggingsfilosofie waarmee we eind 2013 gestart zijn is het in 2015 mogelijk gebleken om in de rendementsportefeuille een rendement te behalen (na aftrek van de ongoing charges en transactiekosten) van +3.82% daar waar marktindices +3.07% scoorden.

3. Risicoparagraaf

Het bestuur evalueert op jaarlijkse basis minimaal twee keer een risico analyse. Dit om voor een adequaat risicomangement en in verband met de verantwoording die het bestuur hierover dient af te leggen. Alle risico's zijn in hoofdlijnen vastgelegd in een apart document. In 2015 zijn deze risico's op hun voortgang verder besproken in bestuursvergaderingen en als zodanig vastgelegd in de notulen

Onderstaand treft u een nadere toelichting aan op de voornaamste risico's volgens FIRM, die door het bestuur zijn onderkend, evenals het beleid van het bestuur voor het mitigeren van de risico's:

- Financiële Risico's
 - Matching-/Renterisico
 - Marktrisico
 - Kredietrisico
 - Verzekeringstechnisch risico
- Niet Financiële Risico's
 - Omgevingsrisico
 - Operationeel risico
 - Uitbestedingsrisico
 - IT-Risico
 - Integriteitsrisico
 - Juridisch risico

Financiële Risico's

Matching-/Renterisico

Het Matching-/Renterisico is het risico als gevolg van onvoldoende afstemming van activa en passiva op het gebied van rente, valuta, inflatie en liquiditeit.

Het fonds heeft een lange termijn visie op het matching-/renterisico. Door het fonds wordt dit risico als een van de drie grootste risico's beoordeeld.

- Het bestuur heeft bewust gekozen om het renterisico slechts gedeeltelijk af te dekken door te beleggen in LDI fondsen. Gezien de lage rente en de verwachting dat op langere termijn de beleggingen herstel zullen laten zien, is het geld aangewend voor het verkrijgen van rendement in plaats van het afdekken van risico. Het bestuur monitort en bespreekt het risico, en evt. acties, maandelijks op de bestuursvergadering.
- Het fonds belegt ongeveer een derde in niet-Euro valuta, en loopt daarmee een valutarisico. Het bestuur heeft besloten het valutarisico niet af te dekken, vanwege de beheersing van de Investment Manager van aanwezige risico's, de verwachte uitmiddeling op lange termijn, het verbonden kosten aspect en de afdekking van het valutarisico geen extra rendement oplevert voor het fonds. Hierdoor acht het fonds het risico hiervan beperkt. De door de actuaris berekende risico's dit jaar waren 1,8% impact op het vereist eigen vermogen voor USD, GBP en Yen, en 1,9% op overige valuta's.
- Het inflatierisico wordt klein geschat, refererend naar de laatste continuïteitsanalyse. Deze analyse bevestigt dat het inflatierisico relatief laag blijkt te zijn.
- Het liquiditeitsrisico is niet groot. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities, rekening houdend met directe beleggingsopbrengsten. Bovendien heeft het fonds een stand-by krediet faciliteit van € 250.000 waarmee het risico verder wordt beperkt.

Marktrisico

Marktrisico is het risico als gevolg van blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van financiële instrumenten binnen de beleggingsportefeuille. Dit is het tweede risico wat door het fonds als een van de drie grootste risico's wordt beoordeeld ook vanwege de hoge marktvolatiliteit.

Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd directe invloed op het beleggingsresultaat, omdat alle beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde waarbij wijzigingen onmiddellijk worden verwerkt in het saldo van baten en lasten. Diversificatie van de portefeuille door beleggingen in fondsen en spreiding over meerdere fondsen dempt het marktrisico. Het fonds belegt in meerdere fondsen met regio-spreiding en valuta-spreiding. Er zal in 2016 een evaluatie gaan plaatsvinden of de huidige diversificatie bijdraagt aan het gestelde doel.

Het fonds verwacht voor het marktrisico te worden beloond in de vorm van een extra rendement. Het marktrisico vormt daarmee voor het fonds een belangrijke bron om zijn (voorwaardelijke) indexatieambities te kunnen realiseren. Het fonds beheerst de mate waarin het marktrisico doordat het fonds een beleggingscommissie (intern) die markt trackt en bestuur adviseert, externe consultants, raadpleegt indien gewenst en doordat het fonds belegt in beleggingsfondsen en niet rechtstreeks in vastgoed, aandelen of complexe producten. Bovendien wordt de performance van vermogensbeheerder maandelijks geëvalueerd

en vindt er overleg plaats met vermogensbeheerder op kwartaalbasis. Verder past de vermogensbeheerder in principe automatische rebalancing toe. Indien nodig geeft het bestuur de opdracht tot (tijdelijk) stopzetten. Het bestuur heeft (nog) geen ALM-studie laten verrichten.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat een tegenpartij verplichtingen niet kan nakomen. Kredietrisico dat wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin het pensioenfonds actief is, is beperkt, omdat er alleen wordt belegd in beursgenoteerde beleggingsfondsen. Vanwege het feit dat volledig in fondsen is belegd, heeft het pensioenfonds geen actief beleid in verband met het kredietrisico.

De premienota's voor kosten plus opslag, worden op tijd gestuurd en er wordt gecontroleerd of deze voldaan zijn. De waarschijnlijkheid op default bij sponsor wordt niet groot geacht, en indien deze zou optreden, kan en moet het fonds de regeling in lijn brengen met de door sponsor dan wel of niet betaalde premie.

Verder heeft het fonds nog saldi staan op de bankrekeningen bij de Kasbank, een saldo van € 459.000, en ABNAMRO, een ongebruikte kredietfaciliteit van € 250.000. Gezien de hoogte van deze saldi acht het bestuur het risico hiervan gering.

Verzekeringstechnische risico's

Onder verzekeringstechnisch risico wordt verstaan het risico dat uitkeringen niet gefinancierd kunnen worden vanuit de premie-inkomsten en de beleggingsresultaten als gevolg van onjuiste of onvolledige aannames en grondslagen. AG Overlevingstafels worden sinds 2010 elke twee jaar aangepast aan de nieuwe gegevens.

Catastrofes/calamiteiten hebben veel impact maar worden naar waarschijnlijkheid relatief laag geacht. Meer deelnemers werken gespreid en van huis. Pensioenadministratie en vermogensbeheer zijn uitbesteed en niet alle afhankelijk van pensioenbestuur/medewerkers.

Niet Financiële Risico's

Omgevingsrisico

Onder omgevingsrisico wordt verstaan het risico als gevolg van veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat. Dit is het derde en grootste risico wat door het fonds als zodanig beoordeeld wordt.

Verandering in wetgeving kunnen risico vormen maar de impact zal in vele gevallen niet beperkt tot enkel het pensioenfonds zijn maar leidend tot een veranderend pensioenklimaat in geheel Nederland (zoals bijvoorbeeld de aanpassing FTK en verhoging pensioenleeftijd).

Veranderingen in "governance" (commissies, rapportages naar toezichthouders, toezicht, analyses en studies, met de daar bijbehorende proces- en systeemaanpassingen etc) trekken relatief een grote wissel op tijd en budget voor een klein pensioenfonds en vormen daarmee een risico. Het bestuur houdt zich op de hoogte van veranderingen in wet- en regelgeving, en zorgt er voor te voldoen aan de minimale eisen. Vanuit kostennoogpunt, en omdat het fonds relatief klein is, worden prioriteiten, nut en noodzaak wel uitvoerig gewogen.

Potentiele claims vormen aan de ene kant een relatief groot risico omdat een enkel geval op een klein deelnemersbestand relatief veel impact heeft. Aan de andere kant heeft het pensioenfonds nog nooit een formele klacht ontvangen. Het bestuur/administratie is vroegtijdig betrokken bij eventuele fouten of omissies die optreden.

De premie wordt vastgesteld per jaar en bestaat alleen uit kosten en opslag.

Het fonds heeft geen reputatieschade, anders dan de schade die de pensioensector als geheel trof en minder dan de schade die de pensioenfondsen die (waarschijnlijk) moeten korten opliepen. Dit wordt verder door het fonds bewaakt door regelmatig over de actuele situatie te communiceren met deelnemers (nieuwsbrieven, website).

Verder heeft het fonds een communicatieplan.

Operationele risico's

Operationeel risico is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting en procesuitvoering. Dit risico wordt gemitigeerd door het documenteren van de processen, het identificeren van de bij de uitvoering van die processen optredende risico's evenals van de met het oog daarop getroffen beheersmaatregelen.

De uitvoerder, Aon Hewitt, verstrekt een ISAE 3402 rapport aan het pensioenfonds over 2015. Hiernaast heeft het pensioenfonds een SLA met de uitvoerder opgesteld en stuurt hier actief op. Verder heeft het fonds functiescheidingen, bevoegdheden, taken en verantwoordelijkheden vastgelegd. Er worden geen

uitkeringen door het bestuur gedaan, noch kan het bestuur zelfstandig bij het geld. Er is geen sprake van structurele gegevensverwerking door fonds zelf en privacygevoelige informatie wordt zoveel mogelijk geanonimiseerd.

Uitbestedingsrisico

Onder uitbestedingsrisico wordt verstaan het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de uitbestede werkzaamheden wordt geschaad. Voor het fonds houdt het uitbestedingsrisico vooral het risico in dat de externe beheerders, de vermogensbeheerder en de administrateur, niet handelen conform de opgestelde en overeengekomen overeenkomsten en mandaten. Om dit risico te beheersen volgt het fonds de externe partijen aan de hand van rapportages en voortgangsbesprekingen. Zowel pensioenadministratie als vermogensbeheer kunnen vrijwel direct weggehaald worden bij de huidige uitbestede partijen. Voorts zijn met de externe uitvoerders overeenkomsten en SLA's gesloten, daarnaast zijn beleggingsrichtlijnen afgesproken en afspraken gemaakt over periodiek af te geven SLA-rapportages en ISAE 3402 type II verklaringen. De vermogensbeheerder, BNP, heeft een ISAE 3402 type 2 rapport verstrekt aan het pensioenfonds over 2015. De externe managers werken in overeenstemming met een door het bestuur vast te stellen beleggingsmandaat. Het bestuur heeft kennisgenomen van de bevindingen van het ISAE 3402 rapport. Het rapport heeft voor het bestuur geen aanleiding gegeven om nadere verklaringen van BNP te vragen als vermogensbeheerder van het fonds.

IT-Risico

Onder IT-Risico wordt verstaan het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening niet worden ondersteund door IT. Pensioen-, beleggings- en financiële administratie zijn volledig ondergebracht bij administrateur en vermogensbeheerder, en valt dus onder uitbestedingsrisico. AT&T Medewerkers (HR) en bestuur pensioenfonds maken gebruik van het bedrijfsnetwerk, wat ook toegankelijk is vanuit een andere dan de kantoorlocatie (in geval van calamiteiten). Verder heeft het bestuur een alternatieve IT infrastructuur met e-mail en document opslag.

Integriteitsrisico

Het integriteitsrisico betreft het risico dat de integriteit van het fonds wordt beïnvloed door niet integere of onethische gedragingen. Het bestuur wordt gescreend door de DNB. Het bestuur belegt in fondsen en niet rechtstreeks in aandelen, waarbij vermogensbeheer is uitbesteed en is handelen met voorwetenschap niet van toepassing. Het fonds heeft geen directe toegang tot de fondsrekeningen. Hiernaast kent het fonds een gedragscode die van toepassing is op alle leden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de beleggingscommissie en het bestuursbureau. De gedragscode is in 2015 geactualiseerd. Daarnaast is een incidentenregeling en een klokkenluidersregeling opgesteld. In 2015 heeft het fonds een analyse gemaakt van het risico op belangenverstremming. Als onderdeel daarvan zijn de nevenfuncties van bestuur en bestuursbureau geïnventariseerd. Voor de risico's op dit gebied die als top-drie geclassificeerd zijn, treft het bestuur aanvullende beheersmaatregelen.

Juridisch Risico

Onder juridisch risico wordt verstaan het risico samenhangend met veranderingen in, en naleving van wet- en regelgeving. Het fonds wordt in juridische veranderingen geadviseerd door een actuaire en het houdt zelf de wijzigingen in wet- en regelgeving bij. Stukken van het fonds worden regelmatig beoordeeld of geëvalueerd door externen (DNB, of intern toezicht, of anderszins). Eventuele hiaten of vragen worden in bestaande contracten/documenten opgenomen of separaat toegevoegd. Contracten met pensioenuitvoerder en vermogensbeheer zijn doorgelicht door diverse experts (bestuur pensioenfonds, actuaire, compliance officer/jurist werkgever), waarbij risico's zoveel mogelijk zijn afgedekt.

4. Informatie over de verwachte gang van zaken

Er zijn geen relevante ontwikkelingen te melden en het vastgestelde beleid wordt verder gecontinueerd.

5. Bestuursaangelegenheden

Samenstelling bestuur

In verband met de Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds (zie ook de paragraaf over Pension Fund Governance) is een van de bestuurszetels toegewezen aan de gepensioneerden. In februari 2015 is Ton Valkenburgh benoemd als bestuurslid namens de gepensioneerden na het succesvol volgen van een opleidingstraject en de toetsing door de DNB. Per 15 januari 2016 is Joke Dorrepaal na 10 jaar bestuurslidmaatschap opgevolgd door Bartelt Bongenaar.

Deskundigheidsplan en opleiding

Een gewijzigd geschiktheidsplan is in december 2015 vastgesteld. Onderdeel daarvan is een opleidingsplan. De bestuursleden en het bestuur als geheel voldoen aan de geschiktheidseisen zoals die door de DNB worden gesteld.

Gedragscode

Het bestuur heeft in 2015 haar gedragscode geactualiseerd. Daarnaast is een incidentenregeling en een klokkenluidersregeling opgesteld. De gedragscode wordt jaarlijks ondertekend door het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de beleggingscommissie en het bestuursbureau. Doel van deze gedragscode is het waarborgen en handhaven van het vertrouwen in Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland (SPAN) door belanghebbenden, evenals het voorkomen van integriteitsrisico's. De gedragscode kent daartoe algemene gedragsregels voor verbonden personen en aanvullende gedragsregels voor insiders. Deze gedragscode is gebaseerd op de Model Gedragscode 2015 van de Pensioenfederatie. Het bestuur heeft geen incidenten geconstateerd met betrekking tot het niet naleven van de gedragscode in 2015.

Financieel crisisplan

In 2015 is het financieel crisisplan herzien en opgenomen in de ABTN van het fonds. Het bestuur onderscheidt verschillende fases in een crisissituatie.

De eerste fase vangt aan wanneer de beleidsdekkingsgraad daalt tot onder het niveau van het vereist eigen vermogen. In deze fase zullen de sturingsmaatregelen zoals beschreven in de ABTN op de gebruikelijke manier worden uitgevoerd. Deze situatie wordt niet verder uitgewerkt in dit financieel crisisplan. De tweede fase vangt aan wanneer de beleidsdekkingsgraad daalt tot onder het niveau van het minimaal vereist eigen vermogen. De te nemen maatregelen zijn afhankelijk van de economische verwachtingen voor de korte en lange termijn. Er worden geen toeslagen verleend. Als deze situatie vijfmaal wordt vastgesteld en de actuele dekkingsgraad ook nog onder het vereiste minimale vermogen ligt, zal worden gekort. Mocht er gedurende deze periode van vijf jaar geen uitzicht op verbetering zijn, dan kan het bestuur besluiten om eerder te korten.

De derde fase vangt aan wanneer de actuele dekkingsgraad daalt onder het niveau van de kritische dekkingsgraad, onder de 100%, zoals beschreven in de ABTN.

De maatregelen die het fonds ter beschikking staan zijn het toeslagenbeleid, het kortingsbeleid en beleggingsbeleid. In de ABTN worden verder de mate van inzetbaarheid, de effecten daarvan en communicatie toegelicht.

Geschillencommissie

Indien een geschil ontstaat tussen het pensioenfonds en een belanghebbende bij het pensioenfonds, zoals vermeld in artikel 21 van de statuten, dient de belanghebbende zich te wenden tot het bestuur van het pensioenfonds. Indien het bestuur en de belanghebbende niet tot een oplossing van het geschil komen, geldt de SPAN klachten- en geschillenprocedure zoals die is vastgesteld op 15 juli 2015.

Er zijn in het afgelopen jaar geen geschillen en/of klachten binnengekomen bij het bestuur.

Toezichthouder

Het afgelopen jaar zijn er aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

SPAN heeft een risicoanalyse belangenverstrengeling ingediend bij DNB. Daarop is reactie gekomen; naar aanleiding van deze reactie is de risicoanalyse aangepast op het gebied van nevenfuncties en verder kwantitatief gemaakt.

Het nieuwe herstelplan is door DNB formeel goedgekeurd op 21 augustus 2015. SPAN heeft ook een haalbaarheidstoets ingediend. De aan het gewijzigde FTK aangepaste ABTN is tijdig ingediend.

DNB heeft in 2015 laten weten in te kunnen stemmen met de benoemingen van Ton Valkenburgh en Bartelt

Bongenaar.

Kwetsbaarheidsanalyse

In 2015 heeft het SPAN haar kwetsbaarheidsanalyse geëvalueerd. De volgende aandachtsgebieden en vertalingen zijn hierbij gedaan.

De regeling is gesloten

Er is een doorlopende uitvoeringsovereenkomst met de werkgever welke is aangepast aan de huidige situatie. Overleg heeft geen aanleiding gegeven om te veronderstellen dat de werkgever de uitvoeringsovereenkomst wil opzeggen, tevens zal dit ook alleen in overleg kunnen. De werkgever verplicht zich om jaarlijks de kosten van het fonds te voldoen en heeft daarnaast een bijstortingsverplichting als de dekkingsgraad lager is dan 100%. In de ABTN is vastgelegd dat als de situatie zich voordoet dat de werkgever de kosten niet meer betaalt, het bestuur het bestaansrecht van het fonds heroverweegt.

Het fonds heeft met ingang van ultimo 2014 een extra kostenvoorziening opgenomen gebaseerd op de toekomstige cashflows gedurende een periode van 3 jaar, inclusief de kosten van liquidatie. Door het opnemen van deze kostenvoorziening is per ultimo 2014 de geschatte dekkingsgraad met circa 1,2% gedaald.

Financiële situatie / beleggingsbeleid

De uitkomsten van de continuïteitsanalyse uit 2014 laten zien dat:

- De indexatieverwachting voldoet aan de consistentie-eis
- Het gemiddelde indexatieresultaat circa 74% is (van de ambitie, afgeleide prijsindex)
- In 10% slechtste scenario's een bijstorting van de werkgever noodzakelijk is
- In 1% slechtste scenario's een korting van de aanspraken nodig is.

Actuariële risico's

De aanpassingen in het FTK zullen voor SPAN naar verwachting leiden tot een daling van de dekkingsgraad (door de daling van de UFR) en een stijging van de gebruikte opslagen (door de stijging van het ingecalculerde risico). Als gevolg daarvan wordt het tekort vergroot. Dit tekort zal in 10 jaar ingelopen moeten worden. Omdat er uitsluitend nog premie binnenkomt ter dekking van de uitvoeringskosten, zal het herstel moeten komen uit verwacht rendement.

Alleen in extreme scenario's (dekkingsgraad onder de 100%) geldt een bijstortingsverplichting.

Doordat er geen premie meer binnenkomt voor nieuwe opbouw, gaan de pensioenuitkeringen ten laste van het vermogen. Dit betekent dat er een moment komt in de tijd waarop de pensioenuitkeringen het rendement overtreffen en ingeteerd wordt op het vermogen.

De theoretische analyse hiervan geeft een indicatie van het moment waarop het mogelijk beter is om het pensioenfonds niet langer voort te zetten. Volgens een analyse in november 2014 ligt het theoretische punt waarop de uitkeringen het rendement overtreffen, tussen 2025 en 2028, afhankelijk van de gehanteerde RTS.

Draagvlak en governance

De meeste werkzaamheden (en bijbehorende kosten) bij het beëindigen van het fonds lopen gewoon door. De rechtenadministratie zal minder tijd vergen, maar de overige zaken blijven echter even relevant en de eisen vanuit het (intern) toezicht zullen eerder toe- dan afnemen. Dit is in contrast met de aandacht die de werkgever en werknemers zullen hebben voor een gesloten fonds. Naarmate de opbouw in de nieuwe regeling aan gewicht wint, zal de focus meer op deze regeling komen te liggen, en wordt het naar verwachting moeilijker om (gewezen) deelnemers te vinden die geschikt zijn voor een functie in het bestuur of het verantwoordingsorgaan.

Eind 2014 heeft een bestuurslid aangekondigd graag in 2015 af te willen treden. De opvolger is uiteindelijk per 15 januari 2016 benoemd.

In het Verantwoordingsorgaan is een lid teruggetreden. Dit lid is inmiddels vervangen, maar het is een aanvullend signaal dat de werkzaamheden voor het fonds zwaar beginnen te wegen. Dit is ook zichtbaar bij de leden van de beleggingscommissie, waarbij een lid zich heeft teruggetrokken in 2015.

Eventuele liquidatie van het fonds

Bij het wegvallen van draagvlak bij de werkgever kan gekozen worden voor een liquidatie van het fonds. Het is de vraag of de aanwezige middelen voldoende zijn en blijven om de huidige indexatie-ambitie waar te kunnen maken in het geval van een overdracht. Daarvoor moeten verschillende scenario's overwogen en uitgewerkt worden. In 2015 is een eerste aanvang gemaakt met het in kaart brengen van de verschillende scenario's. Dit geeft vooralsnog geen aanleiding om direct stappen te zetten voor opheffing van het fonds.

In de extra kostenvoorziening is in ieder geval rekening gehouden met de kosten voor voortzetting van het fonds gedurende 3 jaar en de kosten van liquidatie.

Beleidskalender 2015 – 2018

1^e halfjaar 2015: aanpassen fondsdocumenten nieuw FTK. Herstelplan en start haalbaarheidstoets.

2^e halfjaar 2015: zelfstandige evaluatie door fondsbestuur van voortbestaan pensioenfonds of alternatieven

1^e halfjaar 2016: communicatie met werkgever over uitkomsten van evaluatie. Dan ook besluit over vervolgstappen.

1^e halfjaar 2016 – 2017: als gekozen wordt voor opheffing van het fonds, uitwerking gekozen alternatieven. Opvragen offertes en onderhandelingstraject.

Uitbesteding

De pensioenadministratie is uitbesteed aan Aon Hewitt. Het SPAN heeft een systematiek van SLA-rapportage en per kwartaal een werkoverleg overeengekomen met Aon Hewitt.

De beleggingen voor risico van de deelnemers zijn ondergebracht in beleggingsfondsen bij BNP Paribas Investment Partners. Voor deze beleggingen zijn profielen vastgesteld. De beleggingen van individuele deelnemers volgen deze profielen. Er is geen mogelijkheid om voor individuele fondsen te kiezen.

Het uitbestede vermogen bij BNP Paribas Investment Partners wordt maandelijks gevolgd door het bestuur en de beleggingscommissie. Hierbij worden de prestaties van BNP Paribas Investment Partners afgezet tegen benchmarks en vergelijkbare fondsen. Tevens worden er regelmatig andere marktpartijen uitgenodigd om het bestuur en beleggingscommissie meer inzicht te geven in alternatieven en als referentiepunt voor de prestaties van BNP Paribas Investment Partners. Elk kwartaal is er overleg met BNP Paribas over de behaalde resultaten, de vooruitzichten en specifieke vragen.

Sinds 2012 wordt het fonds ondersteund door middel van een Bestuursbureau. In een overeenkomst met Edmond Halley BV zijn naast de algemene van belang zijnde contractuele afspraken, de aard, inrichting en omvang van de werkzaamheden van het Bestuursbureau overeengekomen.

Het bestuur heeft een overeenkomst met Quinkslag Pensioendiensten voor de uitvoering van administratieve ondersteuning van het bestuur van het pensioenfonds. Specifieke afspraken zijn vastgelegd in een jaarcontract.

De actuariële dienstverlening is uitbesteed aan Confident, waarbij met deze partij is een nieuw jaarcontract vanaf 1 juli 2015 is gesloten.

Externe accountant

In 2014 heeft het bestuur de dienstverlening van de accountant geëvalueerd en vervolgens offerte gevraagd aan een drietal kantoren. Uit deze offertes is vervolgens de keuze gevallen op BDO. Conform het beleid wordt deze dienstverlening iedere vier jaar geëvalueerd.

Communicatie

In april 2014 is een gewijzigd communicatieplan vastgesteld. Het fonds heeft een website waar informatie gevonden kan worden met betrekking tot de stand van zaken, statuten en reglementen, financiële informatie, brochures, formulieren, het persoonlijk pensioen kapitaal (PPK), specifieke gebeurtenissen en een archief.

Enkele brochures zijn in 2015 aangepast of nieuw opgezet.

Naast een nieuwsbrief die met ingang van 2014 tweemaal per jaar gepubliceerd wordt, organiseerde het bestuur jaarlijks een voorlichtingssessie voor de actieve deelnemers. In 2015 is geen voorlichtingssessie georganiseerd vanwege de sluiting van de regeling per 1-1-2014.

In 2015 zijn nieuwsbrieven gestuurd in de maanden februari en november. Daarin is onder andere aandacht besteed aan de financiële situatie van het fonds, het indexatiebeleid, de uitwerking van de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen en het nieuwe Verantwoordingsorgaan.

Haalbaarheidstoets

Het bestuur heeft de volgende ondergrenzen vastgesteld voor het pensioenresultaat:

Ondergrens verwacht pensioenresultaat bij voldoen aan VEV	95%
Ondergrens verwacht pensioenresultaat bij feitelijke financiële situatie	95%
Ondergrens pensioenresultaat bij slecht weer vanuit feitelijke situatie	70%
Afwijking bij feitelijke situatie	25%

De uitgevoerde haalbaarheidstoets voldeed aan deze ondergrenzen. Dat is een indicatie dat het beleid aansluit bij de gekozen ambitie. Het VO is om advies gevraagd en heeft positief geadviseerd.

6. Pensioenparagraaf

Binnen het pensioenfonds bestaan de volgende regelingen:

1. Het AT&T Pensioenreglement. Dit reglement is per 31-12-2013 beëindigd. Hierin bevinden zich alleen gepensioneerden en slapers.
2. Het Pensioenreglement (oud). Dit reglement is per 31-12-2005 beëindigd. Hierin bevinden zich alleen gepensioneerden en slapers.
3. Het Flex Pensioenreglement. Dit reglement is per 31-12-2005 beëindigd. Hierin bevinden zich alleen gepensioneerden en slapers.

Het AT&T Pensioenreglement

Met ingang van 1 januari 2014 is er voor alle werknemers van AT&T een andere pensioenovereenkomst van toepassing die niet door het pensioenfonds wordt uitgevoerd. De opbouw in het pensioenfonds is voor werknemers van AT&T met ingang van deze datum beëindigd.

Algemene ontwikkelingen in de pensioensector in 2015

Waar in het onderstaande gesproken wordt over de Pensioenwet kan in voorkomende gevallen ook de Wet verplichte beroepspensioenregeling aan de orde zijn.

1. Wetgeving

1.1 Pensioenwet en aanverwante regelgeving

Algemeen Pensioenfonds (APF)

Eind 2015 heeft de Eerste Kamer ingestemd met het wetsvoorstel APF. De wet is op 1 januari 2016 in werking getreden. Een APF biedt bestaande pensioenfondsden die niet of moeilijk zelfstandig verder kunnen, de mogelijkheid om hun krachten te bundelen.

Het APF krijgt een plek naast de bestaande pensioenfondsden.

Een APF mag meerdere pensioenregelingen uitvoeren en hoeft zich niet te beperken tot deelnemers uit één bepaalde sector, maar moet wel gescheiden vermogens aanhouden voor de verschillende aangesloten partijen.

Vanaf 1 januari 2016 kunnen partijen formeel een vergunning voor het oprichten van een APF aanvragen bij DNB.

Verder is collectieve waardeoverdracht naar een APF mogelijk met terugwerkende kracht, mits de toezichthouder daarmee instemt. Als DNB een collectieve waardeoverdracht goedkeurt, dan mag de datum waarop de waardeoverdracht plaatsvindt terugwerken tot 1 januari 2016.

Het fonds wil afwachten hoe de APF zich verder gaat ontwikkelen in de markt en op termijn evalueren of dit een optie voor het fonds zou kunnen zijn.

Waardeoverdracht

Bij uitdiensttreding vanaf 1 januari 2015 geldt voor waardeoverdrachten een onbepaalde aanvraagtermijn. De termijn van 6 maanden is daarmee komen te vervallen. Het recht op waardeoverdracht met een onbepaalde aanvraagtermijn geldt alleen bij een baanwissel waarbij vanaf 1 januari 2015 nieuwe pensioenaanspraken in een nieuwe pensioenregeling worden verworven. Niet langer staat de datum waarop de deelnemer gestart is bij zijn nieuwe werkgever centraal (= datum aanvang deelname aan nieuwe pensioenregeling) maar de datum waarop de waardeoverdracht is aangevraagd.

Door de lage wettelijke rente kunnen werkgevers en fondsen bij een uitgaande waardeoverdracht geconfronteerd worden met een negatief resultaat. Er is nu bepaald dat een werkgever niet hoeft mee te werken aan een individuele waardeoverdracht indien de bijbetalingslast meer bedraagt dan EUR 15.000 en meer dan 10% van de overdrachtswaarde.

Het bestuur neemt notie van de gewijzigde wetsmaatregel.

Variabele pensioenuitkering

Op 23 november 2015 is het wetsvoorstel "Variabele Pensioenuitkering" naar de Tweede Kamer gestuurd. Dit voorstel is bedoeld om de belemmeringen weg te nemen die er zijn bij het omzetten van pensioenkapitaal, opgebouwd in het kader van een premie- of kapitaalovereenkomst, in een variabele, risicodragende pensioenuitkering. Het wetsvoorstel werkt een individuele en een collectieve variant uit en creëert mogelijkheden om ook na de pensioendatum door te beleggen, risico's met anderen te delen en mee- en tegenvallers over langere tijd te spreiden. De beoogde datum van inwerkingtreding van de wetwijziging is 1 juli 2016.

Omdat nog een deel van de deelnemers een DC kapitaal heeft opgebouwd bij het fonds, zal het bestuur na formalisatie in wet het als zodanig opvolgen en waar nodig haar beleid aanpassen. Op dit moment bestaat al een mogelijkheid om bij pensionering het DC kapitaal om te zetten in pensioenrechten bij het fonds.

Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen (FTK)

Op 17 december 2014 is het wetsvoorstel Wet aanpassing financieel toetsingskader pensioenfondsen aangenomen in de Eerste Kamer. De nieuwe FTK-wetgeving (nFTK) is per 1 januari 2015 van kracht. Het FTK is het onderdeel van de Pensioenwet waarin de wettelijke financiële eisen aan pensioenfondsen zijn vastgelegd. Hieronder worden de belangrijkste onderdelen van het nFTK per 1 januari 2015 besproken.

Beleidsdekkingsgraad

In de nieuwe wetgeving is de beleidsdekkingsgraad ingevoerd. Dit is gedaan om minder afhankelijk te zijn van dagkoersen. De beleidsdekkingsgraad is het 12-maands gemiddelde van de dekkingsgraad. Bepaalde beleidsmaatregelen moeten gebaseerd worden op deze beleidsdekkingsgraad.

Herstelsystematiek

Onder het nFTK verandert ook de herstelsystematiek. In plaats van een korte- en langetermijnherstelplan is er vanaf 1 januari 2015 sprake van één herstelplan van maximaal 10 jaar (in 2015 is dit maximum gelijk aan 12 jaar). Jaarlijks wordt dit herstelplan geëvalueerd. Het resterende tekort mag dan weer in maximaal 10 jaar worden weggewerkt. Hierdoor kan het herstel naar de vereiste dekkingsgraad langer duren dan 10 jaar. De premie hoeft in een situatie van dekkingstekort niet meer bij te dragen aan herstel. Een pensioenfonds dat ultimo 2014 een reservetekort had, moest vóór 1 juli 2015 een herstelplan indienen bij DNB. Indien ultimo 2015 sprake is van een reservetekort, moet vóór 1 april 2016 een herstelplan ingediend worden.

Korten

Het korten van de pensioenen blijft onder het nFTK een laatste noodmaatregel. Indien de beleidsdekkingsgraad vijf jaar lang lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, dan moet er gekort worden. Dat kan ineens of evenredig, gedurende maximaal tien jaar. Een korting is ook noodzakelijk als er onvoldoende herstelkracht is om binnen tien jaar te herstellen tot de vereiste dekkingsgraad.

Indexatie

Onder het nFTK kan er minder snel geïndexeerd worden. Dat kan pas vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110 procent. Er moet gecontroleerd worden of dezelfde mate van indexeren ook in de toekomst gefinancierd kan worden uit het eigen vermogen boven 110 procent, rekening houdend met het maximale aandelenrendement. In dat geval mag er (gedeeltelijk) geïndexeerd worden.

Voor een gemiddeld fonds kan bij een beleidsdekkingsgraad van 120 procent een indexatie van één procent worden gegeven en bij 130 procent een indexatie van twee procent. Hierbij wordt geen rekening gehouden met het beleggingsbeleid van een pensioenfonds. De toeslagenmatrix is komen te vervallen.

Haalbaarheidstoets

Er geldt onder het nFTK een jaarlijkse haalbaarheidstoets. Dit is de opvolger van de continuïteitsanalyse. Er is aandacht voor het verwachte pensioenresultaat en voor de risico's daaromheen. Het pensioenresultaat is gelijk aan de te verwachten pensioenuitkering gedeeld door de pensioenuitkering waarbij deze uitkering jaarlijks wordt verhoogd met de prijsinflatie.

Fondsen hebben zelf een bandbreedte moeten vaststellen voor de toegestane afwijking van het verwachte pensioenresultaat bij een slecht weer scenario. Deze bandbreedte moet passen bij de risicohouding van de deelnemers in het fonds. Jaarlijks wordt gekeken of het verwachte pensioenresultaat nog aansluit bij de gewekte verwachtingen. Voor de toets wordt een uniforme aanpak voorgeschreven. De eerste haalbaarheidstoets (de aanvangshaalbaarheidstoets) moest vóór 1 oktober 2015 zijn ingediend. In 2016 moet de haalbaarheidstoets vóór 1 juli 2016 worden ingediend.

Waar van toepassing heeft het bestuur de wetswijzigingen, zoals hierboven vermeld, conform de wet doorgevoerd.

2. Financiële positie pensioenfondsen

Dekkingsgraad pensioenfondsen

De gemiddelde dekkingsgraad van de Nederlandse pensioenfondsen is het afgelopen jaar per saldo gedaald. Eind december 2015 stond de gemiddelde dekkingsgraad op 102%.

In 2015 is de gemiddelde dekkingsgraad van de Nederlandse pensioenfondsen zes procentpunt gedaald.

Zoals te lezen in de Financiële informatie hebben de ontwikkelingen ook het fonds niet ongemoeid gelaten.

De gemiddelde beleidsdekkingsgraad, die gebaseerd is op de gemiddelde dekkingsgraad van de afgelopen twaalf maanden en die leidend is voor kortingen of indexatie, is in 2015 gedaald van 110% naar 104%.

Roerig jaar

Pensioenfondsen hebben een roerig jaar achter de rug. Na een aanvankelijke daling van de dekkingsgraad aan het begin van het jaar, krabbelde deze langzaam en gestaag op tot in de zomer. De aanpassing van de rekenregels op de rekenrente door DNB (de manier van rekenen met de zogeheten Ultimate Forward Rate of UFR) confronteerde fondsen in juli 2015 met een forse achteruitgang in dekkingsgraad. Daarna ontstond er onrust op de beurzen van de opkomende markten. Vervolgens was er herstel, maar de afgekondigde maatregelen van de Europese Centrale Bank bracht eind 2015 nieuwe onrust op de beurzen.

Overheidsmaatregelen remmen dekkingsgraad

Twee overheidsmaatregelen hebben de dekkingsgraad in 2015 geremd. De driemaandsmiddeling is per 1 januari 2015 afgeschaft, wat op dat moment een verlagend effect had. Vervolgens is de systematiek van vaststelling van de UFR per 15 juli 2015 gewijzigd. Tot 15 juli 2015 was het niveau van de UFR vastgesteld op 4,2%. Vanaf die datum wordt de UFR vastgesteld als een voortschrijdend gemiddelde van de lange rente over de afgelopen tien jaar. Op 15 juli 2015 was dit gemiddelde 3,3% en daalde de gemiddelde dekkingsgraad met vijf procentpunt. Sinds oktober 2015 daalde dit gemiddelde verder naar 3,2%. Door de aanhoudend lage en

dalende rente hebben de overheidsmaatregelen het afgelopen jaar een behoorlijk effect op de dekkingsgraad gehad.

Beursontwikkelingen

Ook de sterk schommelende beurzen zijn in 2015 van invloed geweest op de gemiddelde dekkingsgraad. In augustus 2015 daalden de beurzen in een aantal opkomende landen, waaronder China. Dit veroorzaakte enige paniek en een verlies van 8% op de aandelenportefeuille in augustus 2015. Desondanks heeft de aandelenportefeuille van het gemiddeld pensioenfonds over geheel 2015 een rendement van +7% genoteerd. Ook de aantrekkelijke huizenmarkt in 2015 is in cijfers terug te zien. Vastgoed noteert een positief rendement van 8% over 2015. Op de andere categorieën is per saldo een verlies van bijna 1% gemaakt.

Daling rente en stijging verplichtingen

Over 2015 is de korte rente gedaald en de middellange en lange rente gestegen. Dit leidt tot een beperkt verlies op vastrentende waarden. De totale beleggingsportefeuille van het gemiddelde pensioenfonds noteert een rendement van 2%.

De verplichtingen zijn met name door aanpassing van de UFR gestegen. De totale stijging van de verplichtingen van het gemiddelde pensioenfonds bedraagt, inclusief de aanpassingen in de rekenmethodiek, bijna 8%.

Fondsen mogelijk in dekkingstekort

De beleidsdekkingsgraad voor het gemiddelde fonds is onder het wettelijk vereiste minimum gezakt van 104,3%. Dit betekent dat een deel van de fondsen zich in dekkingstekort zal bevinden en bij veel meer fondsen er sprake is van een reservetekort. Deze pensioenfondsen moeten vóór 1 april 2016 een nieuw herstelplan indienen, waarin zij laten zien dat zij binnen maximaal tien jaar dit tekort kunnen wegwerken.

Indexatie ver weg; pensioenstelsel onder druk

Ondanks de rendementen op de aandelenbeurzen staan pensioenfondsen er aan het eind van 2015 een stuk minder gunstig voor dan aan het begin van 2015. Volgens het nFTK is indexatie toegestaan vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%. Deze dekkingsgraad is voor de meeste fondsen voorlopig nog niet in zicht. De combinatie van de UFR-aanpassing en de verhoging van de buffers zorgen eerder voor een meer defensief dan offensief beleggingsbeleid, met minder kans op overrendement. Veel pensioenfondsen beraden zich daarom op hun toekomst en in de markt ontstaan nieuwe alternatieven. Op 22 december 2015 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel voor het APF aangenomen. Ook is er een discussie gestart over een herziening van het pensioenstelsel. Op 18 december 2015 heeft de minister via een brief het werkprogramma gedeeld.

3. Overige ontwikkelingen

AOW-toeslag

Een AOW-gerechtigde kon een toeslag boven op het AOW-pensioen krijgen als zijn of haar partner nog geen AOW had en niet te veel verdiende. Op 1 april 2015 is deze toeslag vervallen. Als de AOW-gerechtigde op die datum of later voor het eerst AOW krijgt, ontvangt hij of zij géén toeslag voor de jongere partner. Ook niet als de partner geen inkomen heeft of niet te veel verdient. Indien de AOW-gerechtigde reeds vóór 1 april 2015 een AOW-toeslag krijgt, dan behoudt hij of zij deze zolang de partner niet te veel verdient. De toeslag vervalt definitief als het inkomen van de partner te hoog wordt.

Instemmingsrecht Ondernemingsraad (OR)

Op basis van het wetsvoorstel van 23 december 2015 krijgt de OR instemmingsrecht over de arbeidsvoorwaarde pensioen, ongeacht of de pensioenuitvoerder een pensioenfonds, een verzekeraar of een PPI is. Daarmee wordt een lacune in het huidige instemmingsrecht gedicht. De uitzondering geldt dat de OR geen instemmingsrecht heeft als het onderwerp reeds inhoudelijk is geregeld in een CAO of de werkgever verplicht is aangesloten bij een Bedrijfstakpensioenfonds (BPF). Als de wijziging van de uitvoeringsovereenkomst direct van invloed is op de pensioenovereenkomst geldt instemming ook bij wijziging van de uitvoeringsovereenkomst. In het wetsvoorstel worden in ieder geval de onderwerpen 'vaststelling van de premie' genoemd en 'toeslagverlening'. Verder wordt in het wetsvoorstel opgenomen dat instemming van de OR is vereist bij overgang van de uitvoering naar een buitenlandse pensioenuitvoerder. De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 juli 2016.

Toezicht AFM

Het toezicht van de Autoriteit Financiële Markten is risico gestuurd. Dat betekent dat de AFM een risicoanalyse van de markt maakt en op basis daarvan de thema's in het toezicht kiest. De toezichtthema's van de AFM voor 2015 waren:

- Productaanbieders stellen het belang van de klant centraal;
- De kwaliteit van financiële dienstverlening is beter;
- De financiële dienstverlening aan zakelijke partijen is passend;
- Pensioenuitvoerders geven overzicht en inzicht in de hoogte en risico's van pensioen;
- De kwaliteit van governance, verslaggeving en accountantscontrole gaat omhoog;
- De effectenmarkten functioneren eerlijk en efficiënt en de infrastructuur blijft bestendig;
- Gedragstoezicht draagt bij aan stabiliteit van het financiële stelsel;
- Schadelijk gedrag en financiële criminaliteit nemen af.

Toezicht DNB

DNB heeft in een brochure een overzicht gegeven van de toezichtthema's voor 2015. Speerpunten waren:

- Implementatie nieuwe regelgeving FTK;
- Werking wet versterking bestuur pensioenfondsen;
- Implementatie APF;
- Aanhoudend lage rente en search for yield;
- Beleggingsrisico, beheersing markt- en renterisico;

- EIOPA stresstest;
- Evenwichtige belangenafweging bij premievaststelling.

Herziening pensioenstelsel

In 2014 heeft het kabinet op initiatief van staatssecretaris Klijnsma een Nationale Pensioendialoog gevoerd: een open, brede dialoog over de maatschappelijke houdbaarheid van ons stelsel van aanvullende pensioenen in de 21ste eeuw.

Op 19 januari 2015 heeft staatssecretaris Klijnsma een voortgangsrapportage over dit onderwerp met daarin de conclusies naar de Eerste en Tweede Kamer verzonden. Vervolgens is op 6 juli 2015 de hoofdlijnennotitie van een toekomstbestendig pensioenstelsel naar de Eerste en Tweede Kamer verzonden.

De kernpunten van de hoofdlijnennotitie zijn:

- Een toereikend pensioen voor iedereen.
- Doorsneepremie wordt afgeschaft en opbouw vindt plaats via degressieve opbouw.
- Mate van solidariteit is nog open. De contractvariant van een persoonlijke pensioenrekening met risicodeling wordt nader uitgewerkt.
- Het kabinet gaat de mogelijkheden verkennen om meer keuzemogelijkheden en maatwerk te bieden, onder andere op het gebied van beleggingsbeleid, hoogte van de inleg en de vorm van de uitkering.
- Vanaf 2020 wordt de doorsneepremie uitgefaseerd en wordt begonnen met de geleidelijke invoering van een opbouwpercentage op basis van leeftijd.

Het kabinet werkt in de eerste helft van 2016 verschillende concrete varianten uit voor het pensioenstelsel van de toekomst. Staatssecretaris Klijnsma geeft aan dat de resultaten vóór de zomer van 2016 naar de Tweede Kamer worden gestuurd. De staatssecretaris is voornemens om vóór oktober 2016 de hoofdlijnennotitie voor een nieuw toekomstbestendig pensioenstelsel uitgewerkt te hebben.

Mutatieoverzicht deelnemers

Per ultimo 2015 bedroeg het aantal deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden 511 (zie tabel 1)

Tabel 1 – Bestand Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland (aantallen)

Aantallen	Deel - nemers	Gewezen deelnemers	Ingegane pensioenen				TOTAAL 2015	TOTAAL 2014
			Ouderdoms pensioen	Partner pensioen	Wezen pensioen	Arbeids ongeschikten		
Stand per 1 januari	0	450	47	9	4	1	511	512
Mutaties bij	0	0	3	0	0	0	3	247
Mutaties af	0	3	0	0	0	0	3	-248
Stand per 31 december	0	447	50	9	4	1	511	511

Tabel 2 – Verdeling rechthebbenden naar geslacht

Aantallen	Deel - nemers	Gewezen deelnemers	Ingegane pensioenen				TOTAAL 2015	TOTAAL 2014
			Ouderdoms pensioen	Partner pensioen	Wezen pensioen	Arbeids ongeschikten		
Mannen	0	360	46	0	4	0	410	410
Vrouwen	0	87	4	9	0	1	101	101
Stand per 31 december	0	447	50	9	4	1	511	511

Tabel 3 – Verdeling rechthebbende naar reglement

Aantallen	Deel - nemers	Gewezen deelnemers	Ingegane pensioenen				TOTAAL 2015	TOTAAL 2014
			Ouderdoms pensioen	Partner pensioen	Wezen pensioen	Arbeids ongeschikten		
Flex+ AT&T Pensioenreglement	0	400	16	4	3	0	423	423
Het Pensioenreglement (oud)	0	47	34	5	1	1	88	88
Stand per 31 december	0	447	50	9	4	1	511	511

7. Beleggingenparagraaf

Algemeen

Door het fonds is in een apart document een beleggingsstrategie opgesteld waarvan hieronder de hoofdlijnen uiteengezet worden.

Het fonds hanteert een aantal beleggingsbeginselen voor het uitvoeren van haar beleid. Zo belegt het fonds voor de lange termijn, mede gezien de lange termijn verplichtingen van tientallen jaren. Een lange termijn beleggingsstrategie geeft ruimte om in principe risicovoller¹ te beleggen. Een overweging in zakelijke waarden zal hierbij op de lange duur een mogelijk hoger rendement opleveren tegen een aanvaardbaar risico². De hoogte van de dekkingsgraad zal mede van invloed zijn op het te voeren beleggingsbeleid. Door diversificatie wordt verder gestreefd naar een optimale risico - rendement verhouding. Hierbij wordt er een onderscheid gemaakt tussen een strategische en tactische visie.

Het fonds belegt via de investmentmanager BNP in beursgenoteerde beleggingsfondsen. Het fonds zal vooralsnog niet specifiek kiezen voor fondsen met als leidend beleggingsprincipe “maatschappelijk verantwoord beleggen (ESG – Environmental, Social and Corporate Governance)” omdat:

- i. Het fonds primair een fiduciaire verantwoordelijkheid heeft naar de deelnemers toe.
- ii. Het fonds momenteel niet die specifieke expertise heeft om verantwoord een selectie te kunnen maken uit fondsen die uitsluitend volgens ESG principes beleggen
- iii. Het fonds zich vanzelfsprekend zal houden aan wettelijke bepalingen, zoals uitsluiting van beleggingen in clusteramunitie.

Om sneller te kunnen reageren op marktontwikkelingen wordt de vermogensbeheerder actief aangestuurd om meer rendement bij minder risico te kunnen ontwikkelen en om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. Per kwartaal wordt door de beleggingscommissie een risicoanalyse gedaan welke met de vermogensbeheerder besproken wordt en aan het pensioenfondsbestuur voorgelegd wordt. Hoge risico's dienen vermeden te worden en flexibiliteit en snelheid van handelen is tactisch gezien wenselijk. Dit kan eventueel leiden tot een – tijdelijke – aanpassing van het mandaat.

Kostenbeheersing is verder een integraal onderdeel van de beleggingsstrategie en een belangrijke overweging bij selectie van beleggingsfondsen.

Op basis van vastgestelde minimale en maximale waarden van de 10 jaars kapitaalmarktrente (vergelijk de DNB rentecurve) wordt in vaste stappen het renterisico afgedekt d.m.v. beleggingen in LDI-fondsen, waarbij echter opgemerkt dient te worden dat dit geen automatisme zal zijn. Zowel de beleggingscommissie als het bestuur zullen op basis van hun visie op renteontwikkelingen en algemene risicoperceptie hun standpunt in deze bepalen.

Beleggingsbeleid/risicobeleid

Op basis van de beleggingsbeginselen heeft het fonds strategische en tactische doelstellingen geformuleerd. De strategische doelstellingen zijn als volgt gedefinieerd:

- Het beleggingsbeleid is primair gericht om te kunnen voldoen aan de verplichtingen (minimum vereist vermogen wordt geschat op 105% dekkingsgraad)
- Volgens het beleggingsbeleid zal er naar gestreefd worden om op de lange termijn te kunnen voldoen aan haar verplichtingen plus volledige prijsindexatie (rendement gemiddeld minimaal gelijk aan marktrente plus inflatie)
- Het beleggingsbeleid zal er op gericht zijn om een reservetekort te voorkomen (schatting: 130% dekkingsgraad nodig gebaseerd op basis van een 50% zakelijk – 50% vastrentende beleggingsmix)
- Het marktrisico – de potentiële (negatieve) rendementen van de verschillende asset categorieën - moet gereduceerd worden door toepassing van een diversificatiestrategie. Het marktrisico van de totale portefeuille mag de 12% niet te boven gaan.

De tactische doelstellingen zullen jaarlijks door het fonds worden bepaald, waarbij de dekkingsgraad, de economische ontwikkelingen en een inschatting van de risico's essentieel zijn. De beleggingscommissie zal analyses van de vermogensbeheerder sterk laten meewegen in haar advies aan het bestuur.

Voor 2016-2017 zijn de volgende doelstellingen gedefinieerd:

¹ Risico opgevat als historische gewogen gemiddelde volatiliteit, zoals berekend door BNP Paribas

² Risico van de totale portefeuille zal meestal ongeveer 10% bedragen, maar niet meer dan 12% zijn.

1. De renteontwikkeling (RTS) volgen opdat het SPAN-bestuur tijdig geïnformeerd en geadviseerd kan worden. Indien nodig zal het SPAN-bestuur aanpassingen laten doorvoeren in het mandaat t.a.v. beleggingen in LDI-fondsen.
2. Afhankelijk van de ontwikkeling van de dekkingsgraad en visie op toekomstige economische ontwikkelingen de tactische allocatie (laten) aanpassen ten behoeve van het realiseren van een zo hoog mogelijke dekkingsgraad onder voorbehoud van een gemiddeld portefeuillerisico van 10%.¹
3. Monitoren van marktrisico's en deze maandelijks rapporteren aan het SPAN-bestuur in de vorm van het Dashboard.
4. Monitoren van peerfondsen qua rendement en risico en deze maandelijks rapporteren aan het SPAN-bestuur in de vorm van een overzicht.

Om de strategische doelstellingen te bereiken moet er voldoende vermogen zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen. Aangezien er geen premie-inkomsten meer zijn, maar ook geen te verwachten extra uitgaven – geen nieuwe toetreders; ontslag of arbeidsongeschiktheid zijn niet langer meer relevant - zijn de volgende instrumenten nog van toepassing.

Duration matching: Door de duration van de beleggingen te matchen met de duration van de verplichtingen kan het rente risico verlaagd worden. Het beleid van het fonds is om afhankelijk van de rentestand en de visie van de vermogensbeheerder, de adviseurs en het AT&T pensioenfonds over de te verwachten ontwikkelingen, het risico van een mogelijke verlaging van de rente op te vangen door een deel van de vastrentende waarden te beleggen in LDI fondsen.

De buffervorming: Een 'voldoende' grote buffer maakt het mogelijk om eventuele fluctuaties in het vermogen op te vangen zonder direct in de gevarenzone te komen van onderdekking. Het hebben van voldoende buffers – hoge dekkingsgraad - is ook een vereiste om voldoende rendement op het vermogen te kunnen genereren. Ook is een voldoende buffer nodig om de pensioenaanspraken te kunnen indexeren. Bij een aanname van een vaste inflatie kan het beleid, bij voldoende buffers, aangepast worden om de risico's te minimaliseren door het renterisico tot zelfs 100% te gaan afdekken. Het bestuur zal dus continu een afweging maken tussen noodzaak tot rendement en risicoafdekking.

Het rendement op vermogen: De doelstelling is niet om een zo hoog mogelijk rendement te gaan behalen, maar om zo veel mogelijk zekerheid in te bouwen dat er aan de verplichtingen voldaan kan worden. Echter, gezien de huidige dekkingsgraad² is het nemen van beleggingsrisico noodzakelijk om onze doelstellingen te kunnen behalen. Het rendement op het pensioenvermogen is een belangrijke financieringsfunctie. De aanname is dat hoe verder weg de beleggingshorizon, hoe risicovoller men kan beleggen, wat naar verwachting in een hoger rendement zal resulteren. Het streven is, wanneer de dekkingsgraad dit toestaat en wanneer onze visie is dat er een relatief gering marktrisico is, om meer in zakelijke dan in vastrentende waarden te beleggen.³ Een adequate diversificatie zal de volatiliteit in rendement en waardeontwikkelingen moeten dempen, echter in een sterk negatieve markt is de correlatie erg groot en zal dit onvoldoende werken. Een defensief beleggingsbeleid is dan noodzakelijk.

De indexatie: Onvoorwaardelijke indexatie is, vanwege de zeer grote buffers die daarvoor noodzakelijk zijn, niet te garanderen. SPAN heeft als ambitie 100% van het afgeleide CPI te indexeren, wat bij een CPI van 2% naar onze verwachting neerkomt op een indexatie van 1,7%.

Om een indicatie te verkrijgen op welke positie in de economische cyclus we op dit moment verkeren (en dus welk beleid zal moeten worden gevoerd) gebruikt de Beleggingscommissie de volgende instrumenten en indicatoren

- Beleggingscommissie Maandelijks Dashboard
- BNP Performance Analyse
- Jaarlijkse Evaluatie Vermogensbeheerder
- Duration matching

Vanwege risico reductie d.m.v. diversificatie belegt het fonds in verschillende assets en regio's. Omdat ontwikkelingen niet gelijktijdig en soms zelfs tegengesteld kunnen zijn draagt beleggen in verschillende regio's bij aan de diversificatie en geeft het de vermogensbeheerder de mogelijkheid om tactisch in te spelen op ontwikkelingen. Hierbij dient echter opgemerkt te worden dat door de globalisatie en de toenemende correlatie, voornamelijk gedurende een (mogelijke) crisis, dat dit diversificatie instrument minder waardevol is gebleken.

Verder heeft de vermogensbeheerder de mogelijkheid om actief of passief te beleggen.

Wijzigingen van posities in beleggingsfondsen gaat echter gepaard met relatief hoge kosten. Om de kosten van

¹ Strategisch staan we 12% toe, maar voor 2016-2017 schatten we de marktrisico's wat hoger in en lijkt het ons opportuun om de risico's te limiteren.

² Eind 2015 109,9%

³ Bij voldoende buffers en hoge dekkingsgraad valt het afdekken van risico, mede vanwege de toename van het risico van een plotseling sterk dalende markt, te overwegen. Een dergelijke risicopremie is zeker verdedigbaar.

het tactisch beleid niet te hoog op te laten lopen heeft de vermogensbeheerder voorgesteld tactische asset allocatie te managen met behulp van beleggingen in futures¹ op een aantal indexen². Dit is onderdeel van het mandaat.

Renteafdekking is in principe een instrument bedoeld om risico te verminderen. Op de lange termijn zou dit een zogenaamde 'zero sum game' – rente komt uiteindelijk weer terug op de uitgangsspositie - kunnen blijken te zijn, maar tegelijkertijd is het mogelijk om tactische posities in te nemen. Wanneer de rente relatief laag staat is de aanname dat het risico op verdere daling is afgenomen en het vanuit tactisch oogpunt wenselijk is om het renterisico minder af te gaan dekken. Tegelijkertijd is er het besef dat, vooral op de korte termijn, de renteontwikkeling niet te voorspellen is en dat de stand van de dekkingsgraad medebepalend zal zijn voor het beleid in deze.

Tijdens iedere bestuursvergadering vindt er een discussie plaats t.a.v. het renteafdeckingsbeleid, waarbij niet strikt gekeken wordt naar de op het moment geldende actuele marktrente, maar ook de dekkingsgraad en de marktontwikkelingen. Met betrekking tot de laatste worden economische groeiverwachtingen, de economische outlook van de vermogensbeheerder, de verwachtingen ten aanzien van de rente ontwikkelingen en de risicoperceptie meegewogen.

Strategisch wordt een beleid met een beleggingshorizon van minimaal 15 jaar gehanteerd. Tactisch is het noodzakelijk om rekening te houden met de 'normale' economische cyclus met een duur van ongeveer 4 a 5 jaar. Om rekening te houden met situaties welke als bijzonder risicovol gezien kunnen worden, kan het een noodzaak zijn om voor de korte termijn af te wijken van het met de vermogensbeheerder afgesproken mandaat.

Afhankelijk van de visie op de economische ontwikkelingen zal een meer of minder positief scenario gehanteerd worden, waarbij naargelang het mandaat mogelijk aangepast wordt.

Assetmix

Er zijn twee beleggingsportefeuilles met ieder een eigen mandaat:

- Een rendementsportefeuille.
- Een duration-matching portefeuille; hierin is vanaf januari 2008 ongeveer 25% van het renterisico afgedekt middels beleggingen in BNP Paribas LDI Solution compartimenten conform de duration van de verplichtingen.

De huidige strategische mix voor de rendementsportefeuille is 49% zakelijke waarden en 51% vastrentende waarden.

¹ Bandbreedtes per beleggingscategorie mogen niet overschreden worden als gevolg van het gebruik van futures. De vermogensbeheerder zal maandelijks rapporteren op de ingenomen posities.

² EU Government bonds; EU en US Large Caps; Japan Equities: EM Global Index.

De beleggingsportefeuille volgens het mandaat en de mate waarin hier afgeweken mag worden ziet er als volgt uit:

Return Portfolio	Strategic	Structure	Limits		Benchmark
	Asset mix	(%)	Minimum	Maximum	
Total Fxed Income	51.00%		41.00%	61.00%	
Bond Euro Government		8.00%	0.00%	14.00%	Barclays Euro Aggregate Treasury AAA RI
Bond Euro Corporate		8.00%	0.00%	16.00%	Iboxx Euro Corporates
Inflation Linked Bonds Euro		3.00%	0.00%	6.00%	Barclays Euro Government Inflation Linked RI
High Yield Euro		9.00%	0.00%	18.00%	Merril Lynch Euro High Yield BB-B Rated Constrained Index
Bond USD Government		2.00%	0.00%	6.00%	JPM GBI USA RI
Bond USD Corporate		7.00%	0.00%	14.00%	Barclays US Corporate Intermediate
Bond Emerging Markets		6.00%	0.00%	14.00%	JPM EMBI Global Diversified RI
Bond Emerging Markets Local		6.00%	0.00%	13.00%	JPM GBI EM Global Diversified TR USD
Cash		2.00%	-2.00%	6.00%	
Total Equities	41.00%	41.00%	31.00%	51.00%	
Equity Europe Large Caps		8.00%	0.00%	8.00%	MSCI Europe (NR)
Equity Europe Small Caps		3.00%	0.00%	6.00%	MSCI Europe Small Caps NR
Equity USA Large Caps		10.00%	5.00%	15.00%	MSCI North America ex-Controversial Weapons (NR)
Equity USA Small Caps		3.00%	0.00%	6.00%	Russell 2000 RI
Global Low volatility equity		5.00%	0.00%	10.00%	MSCI World NR
Equity Pacific ex-Japan		2.00%	0.00%	6.00%	MSCI Pacific ex-Japan ex-Controversial Weapons (NR)
Equity Emerging Markets (EUR)		6.00%	0.00%	12.00%	MSCI Emerging Markets Index
Equity Emerging Markets (USD)		4.00%	0.00%	8.00%	
Total Alternatives	8.00%		0.00%	16.00%	
Global Convertibles		5.00%	0.00%	10.00%	THOMSON REUTERS Convertible Global Focus (hedged in EUR) (RI)
Global Commodities		3.00%	0.00%	6.00%	Bloomberg Commodity Index (RI)
Total	100.00%	100.00%			

Het doel van de Duration Matching Portefeuille is het samenstellen van een Duration Matching Portefeuille die het renterisico als gevolg van de bestaande mis match tussen de rentegevoeligheid van de Voorziening Pensioenverplichtingen en de rentegevoeligheid van de beleggingen reduceert. De duration-matching portefeuille is als volgt verdeeld en nauwelijks gewijzigd ten opzichte van 2014:

Feitelijke allocatie

	2015	2014
LDI 5 - 10 years	0,9%	0,9%
LDI 10 - 15 years	6,6%	6,5%
LDI 15 - 20 years	21,8%	21,7%
LDI 20 - 25 years	36,1%	36,1%
LDI 25 - 35 years	31,6%	31,9%
LDI 35 – 50 years	2,8%	2,9%

De mate van rente afdekking per 31 december 2015 (DNB UFR) was 23,8%.

8. Actuariële paragraaf

In de pensioenreglementen is beschreven dat ieder jaar per 1 januari alle pensioenaanspraken en –rechten van de alle deelnemers DB, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden kunnen worden aangepast en tevens op welke wijze dit geschiedt.

Het bestuur heeft de ambitie om deze pensioenaanspraken en - rechten jaarlijks te indexeren met de stijging van het prijsindexcijfer volgens de afgeleide consumentenprijsindex (CPI) reeks CPI-alle huishoudens (2006=100), gepubliceerd door het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS), over de periode van 12 maanden gerekend over september tot en met september direct voorafgaande aan de verhogingsdatum.

De indexatie (voor zover nog niet toegekend) is voorwaardelijk en wordt gefinancierd uit de overrendementen. Er wordt geen bestemmingsreserve voor indexatie gevormd. Het bestuur volgt daarbij het beleid dat op basis van de beschikbare reserves een beslissing zal worden genomen of er al dan niet volledig geïndexeerd gaat worden.

Premiebijdragen

Met ingang van 1 januari 2014 bouwen de medewerkers van AT&T geen pensioen meer op volgens het AT&T Pensioenreglement en dus ook niet meer bij het pensioenfonds. Op grond van de huidige pensioen wet zijn de kosten die behoren tot de kostendeekkende premie alleen die kosten die behoren bij een aangroei en zijn voor het fonds dus gelijk aan nul (zie onder).

	2015	2014
	€	€
Kostendeekkende premie	0	455
Feitelijke premie	494	592

Uitkomsten van de solvabiliteitstoets

Onder het FTK is het 'vereist eigen vermogen' het vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen één jaar over minder middelen beschikt dan nodig om te kunnen voldoen aan de onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Met andere woorden, de kans dat het pensioenfonds zich één jaar later in een situatie van onderdekking bevindt, is kleiner dan of gelijk aan 2,5%.

De toezichthouder, DNB, heeft een gestandaardiseerde methode vastgesteld om te toetsen of er voldoende eigen vermogen aanwezig is: de standaardtoets. De standaardtoets meet voor een aantal risicofactoren het mogelijke (negatieve) effect (in euro's) op het eigen vermogen. Omdat de resultaten van de standaardtoets afhankelijk zijn van marktomstandigheden en het risicoprofiel van de aanwezige beleggingen, fluctueren ze in de loop van de tijd. Het vereiste vermogen op basis van deze toets bedraagt € 34.361. Het feitelijk eigen vermogen van het pensioenfonds ultimo 2015 bedraagt € 11.400. Het minimaal vereist eigen vermogen bedroeg € 5.508.

9. Rapportage over Pension Fund Governance

Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds

Het fonds heeft gekozen voor een paritair bestuur waarin twee zetels worden bezet door vertegenwoordigers van de werkgever, een zetel door een vertegenwoordiger van de (gewezen) deelnemers en een zetel door een vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden.

Het pensioenfonds heeft op de volgende wijze invulling gegeven aan medezeggenschap binnen het pensioenfonds:

- Instelling verantwoordingsorgaan
- Instelling intern toezicht
- Aanstelling compliance officer
- Beleggingscommissie

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan is samengesteld uit vertegenwoordigers van de (gewezen) deelnemers, gepensioneerden en de werkgever. Het verantwoordingsorgaan vergadert maandelijks samen met het bestuur. Bij belangrijke wijzigingen, zoals omschreven in de ABTN en het reglement van het verantwoordingsorgaan, vraagt het bestuur advies aan het verantwoordingsorgaan.

Op 31-12-2015 is het verantwoordingsorgaan als volgt samengesteld:

Naam	Functie
J. Alonso Mosquera	Voorzitter benoemd namens de (gewezen) deelnemers
M. Kemper	Secretaris benoemd namens de (gewezen) deelnemers
H. Lammers	Benoemd namens de (gewezen) deelnemers
F. Vennik	Benoemd namens de gepensioneerden
E. Lohr	Benoemd namens de werkgever

De frequentie van het overleg met het bestuur, de beleidsaangelegenheden en de verantwoordingsstructuur van dit orgaan zijn bij de omvorming vastgesteld.

Het bestuur stelt het verantwoordingsorgaan in de gelegenheid advies uit te brengen over elk voorgenomen besluit tot:

- Het nemen van maatregelen van algemene strekking;
- Wijziging van de statuten en reglementen van het pensioenfonds;
- Vaststelling van het jaarverslag, de jaarrekening, de actuariële en bedrijfstechnische nota;
- Vaststelling herstelplan;
- Vermindering van de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten indien daaraan toepassing wordt gegeven;
- Het vaststellen en wijzigen van het toeslagbeleid/indexatiebeleid;
- Gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds;
- Liquidatie, fusie of splitsing van het pensioenfonds;
- Het omzetten van het pensioenfonds in een andere rechtsvorm;
- Samenvoeging van het pensioenfonds met een ander pensioenfonds;
- Het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst;
- Het terugstorten van premie of geven van premiekorting;
- Het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling voor bestuursleden;
- Het wijzigen van het beleid ten aanzien van het verantwoordingsorgaan;
- De vorm, inrichting en samenstelling van het intern toezicht;
- Het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- Het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid.

Het Verantwoordingsorgaan heeft in het kader van zijn taakuitoefening kennisgenomen van het jaarverslag en de jaarrekening, en daar een oordeel over gegeven.

Intern toezicht

Het intern toezicht is georganiseerd door middel van een visitatiecommissie. Deze commissie zal ieder jaar (vanaf het verslagjaar 2014) tenminste de volgende taken uitvoeren; het beoordelen van beleids- en bestuur procedures, bestuursprocessen en de checks en balances binnen het fonds; het beoordelen van de wijze waarop het fonds wordt aangestuurd; het beoordelen van de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn.

Compliance officer

Het bestuur van het pensioenfonds heeft mr. S. Soussi, medewerker van AT&T, benoemd als compliance officer. De voornaamste taken van de compliance officer omvatten:

- Het toezien op de totstandkoming van een adequate inrichting van de compliance functie zoals het opzetten van een Compliance Program, inclusief een Compliance Charter,
- Zorgdragen voor de implementatie en naleving van de SPAN Compliance richtlijnen met als doel het vormen van een oordeel en het treffen van adequate maatregelen,
- Ondersteunen van de correcte en tijdige afhandeling van klachten op het gebied van compliance,
- Minimaal jaarlijks, of vaker indien zich incidenten voordoen, vastleggen van de bevindingen in een Compliance Officer Report.

De compliance officer heeft geen zaken kunnen constateren die buiten de gedragscode of de wettelijke regelingen vielen.

Beleggingscommissie

De verantwoordelijkheid van de beleggingscommissie is het bestuur te adviseren over beleggingsaangelegenheden in brede zin. Dit betreft zowel advies over het algemene beleggingsbeleid als over meer specifieke zaken, waaronder het gebruik van derivaten en de afweging tussen actief en passief beleggen. De beleggingscommissie bestaat eind 2015 uit de volgende personen:

R. de Heij, M. Spoelstra en H.J. Schuver.

De beleggingscommissie heeft de volgende taken:

- het opstellen van het beleggingsplan;
- het monitoren van de activiteiten van de vermogensbeheerders;
- het monitoren van een beleggingsbeleid ten opzichte van de strategische benchmark. De strategische benchmark vertaalt de beleidsuitgangspunten naar concrete beleggingsdoelstellingen en vergelijkingsmaatstaven voor het rendement.

Code Pensioenfondsen

Door aanpassing van de Pensioenwet aan de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen is de Code Pensioenfondsen verankerd in het wettelijke kader. De Code richt zich op de drie functies van "goed pensioenfondsbestuur": besturen, toezicht houden en verantwoording afleggen. Daartoe zijn 83 normen vastgesteld.

Missie, visie en strategie

Doelstellingen

Het algemene uitgangspunt van het te voeren beleid is om de pensioentoezeggingen na te komen.

De pensioentoezegging is een hybride overeenkomst, een combinatie van een uitkeringsovereenkomst en een premieovereenkomst in de zin van de Pensioenwet. Het beleid is zodanig ingericht dat onder een breed scala van omstandigheden deze toezegging kan worden nagekomen.

Voor de uitkeringsovereenkomst hebben we de ambitie inkomens gerelateerd en waardevast pensioen voor onze deelnemers te verzorgen. De ingelegde gelden worden beheerd met een op een hoog en stabiel rendement gericht transparant beleggingsbeleid.

Wij beleggen weloverwogen en beheersen de beleggingsrisico's onder andere door spreiding van de beleggingen.

Deskundigheid

Wij voeren de aan ons toevertrouwde taken deskundig en professioneel uit op een adequate, correcte, weloverwogen en zorgzame wijze. Wij zijn aanspreekbaar op ons gedrag en onze besluiten. Bij inschakeling van externe partijen moeten ook die aan onze normen voldoen.

Transparantie

Wij communiceren helder en open over de regeling, de financiële positie van het fonds en de risico's die daaraan verbonden zijn voor de belanghebbenden bij het fonds. Wij willen ook helder en open verantwoording afleggen over de invulling van de aan ons opgedragen taak, het beleid dat wij voeren en de resultaten daarvan.

Het beleid van het pensioenfonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. De verantwoordelijkheid hiervoor is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt in ieder geval het volgende in:

- het beheersen van bedrijfsprocessen en bedrijfsrisico's;
- integriteit;
- de soliditeit van het pensioenfonds, waaronder wordt verstaan: het beheersen van financiële risico's en het beheersen van andere risico's die de soliditeit van het pensioenfonds kunnen aantasten;
- het beheersen van de financiële positie op de lange termijn door periodiek een continuïteitsanalyse te maken.

Rapportage over de 83 normen uit de Code Pensioenfondsen

In de onderstaande tabel is aangegeven welke normen niet (volledig) worden toegepast.

Nummer	Norm	Toelichting
26	Meting effectiviteit communicatiemiddelen	Moet nog gebeuren
51	Evaluatie met externe partij	Zal voorlopig niet plaatsvinden
65	Complementaire samenstelling organen	Zie diversiteit
66	Diversiteitsbeleid	Concrete stappen en driejaarlijkse evaluatie nog niet vastgelegd
67	Een vrouw in bestuur en VO	Zie diversiteit
68	Een lid onder de 40 in bestuur en VO	Zie diversiteit

Diversiteit

Samenstelling bestuur per 31-12-2015

Naam	Geslacht	Leeftijd
V. den Hertog	M	53
W. Loots	M	69
J. Dorrepaal	V	54
T. Valkenburgh	M	71

Per 15-01-2016 is J. Dorrepaal vervangen door:

B. Bongenaar	M	47
--------------	---	----

Samenstelling verantwoordingsorgaan per 31-12-2015

Naam	Geslacht	Leeftijd
J. Alonso Mosquera	M	44
M. Kemper	M	54
H. Lammers	M	62
F. Vennik	M	68
E. Lohr	M	43

Het bestuur heeft besloten voorlopig geen bestuursevaluatie door een externe partij te laten verrichten, volgens norm 51 uit de Code Pensioenfondsen. Niet in de laatste plaats vanwege de additionele kosten die zo'n evaluatie met zich meebrengt, maar ook vanwege de verwachte geringe toegevoede waarde die dit met zich mee zal brengen. De voorzitter van het fonds is tevens HR manager binnen de werkgever, en heeft beschikbare modellen van team evaluaties onderzocht en besproken met het bestuur. Deze onderbouwen de stelling van het bestuur. Tevens dient nog vermeld te worden dat het bestuur al eens een externe partij heeft betrokken bij een bestuursevaluatie.

Jaarlijks houdt het bestuur een zelf-evaluatie. De evaluatie was positief maar heeft ook een aantal verbeterpunten naar voren gebracht. Enkele verbeterpunten worden opgenomen als actiepoint. Zo is besloten om de conceptagenda al voor het weekend te versturen, dat geeft meer tijd om stukken te lezen; het geschiktheidsplan op de agenda komt om het opleidingsplan door te spreken; dat in de agenda bij stukken aangegeven zal worden of deze ter informatie of ter besluit zijn; dat het contact aangehaald wordt met deelnemers door enquête risicohouding of verantwoord beleggen; en dat na het agendapunt vermogensbeheer een aanvullend agendapunt vermogensbeheer voor het bestuur komt om adviesvragen aan de beleggingscommissie te formuleren.

Bij de vervulling van vacatures zorgt het bestuur er zoveel mogelijk voor dat het betreffende orgaan complementair is samengesteld en een redelijke afspiegeling vormt van de belanghebbenden.

Daarbij is het streven dat het betreffende orgaan een goede mix is van mannen en vrouwen en jongeren en ouderen en daarin ook het bestand afspiegelt. De gemiddelde leeftijd van het bestand gewezen deelnemers en gepensioneerden per 1-1-2015 is 50,5. Circa 8% van het bestand is jonger dan 40 jaar. Het percentage vrouwen in het bestand per 1-1-2015 is 17%.

Onder andere vanwege de hierboven beschreven samenstelling van het bestand wordt op dit moment niet voldaan aan normen 67 en 68 van de Code. Waar mogelijk zal het bestuur voor het vervullen van een vacature actief werven in categorieën die nog niet vertegenwoordigd zijn in het bestuur, en heeft hierin ook een actieve rol vervuld, door gericht binnen deze doelgroepen medewerkers te benaderen. Daarbij geldt wel dat geschiktheid voor de functie voorop staat naast het gegeven van de interesse in het vervullen van een bestuursfunctie. Ondanks dit actief benaderen is, ook gezien de samenstelling van de populatie, het voldoen aan de normen 67 en 68 vooralsnog niet haalbaar.

Verder geldt dat in beide organen een vertegenwoordiger van de gepensioneerden lid is. In het geval van SPAN worden deze vertegenwoordigers bij voorkeur geworven uit de kring die zij vertegenwoordigen. Dat betekent voor één zetel al dat de betrokkene waarschijnlijk niet jonger dan 40 jaar is.

Verantwoord beleggen

De overwegingen over verantwoord beleggen zijn opgenomen in de beleggingsparagraaf.

Het bestuur,

Den Haag, 30 mei 2016

V. den Hertog, voorzitter

W. Loots, secretaris

B. Bongenaar, vice secretaris

T. Valkenburgh, vice voorzitter

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland

Namens het bestuur,

V. den Hertog

W. Loots

Verslag Visitatiecommissie

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds AT & T (hierna: het Fonds) heeft VCHolland en daarmee de leden van de visitatiecommissie de opdracht gegeven tot de uitvoering van een visitatie bij het Fonds in het kader van een driejaarscyclus van visitaties zoals met het Fonds is overeengekomen. De beoordelingsperiode van deze visitatie strekt zich uit tot de op 1 januari 2016 voor de visitatiecommissie beschikbare informatie met betrekking tot de periode tot ultimo december 2015. De vorige visitatie betrof de periode vierde kwartaal 2013 tot en met het derde kwartaal 2014, en werd eveneens door VCHolland uitgevoerd.

De visitatiecommissie heeft tot (wettelijke) taak toezicht te houden op (de tot-standkoming van) het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Fonds.

De visitatiecommissie is ten minste belast met het toezien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan en de werkgever en in het jaarverslag.

Het intern toezicht vervult zijn taak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het Fonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

Oordeel/Bevindingen

a. Follow up vorige visitatie (2014)

Het Fonds heeft een systematische aanpak gehanteerd om de aanbevelingen uit de vorige visitatie op te volgen. Van enkele aanbevelingen was de opvolging ten tijde van deze visitatie nog onderhanden. Op een enkel punt (evaluatie bestuur onder externe begeleiding) heeft het Fonds bewust besloten aanbevelingen niet op te volgen. Dit besluit heeft gevolgen voor de verplichte uitleg over afwijkingen van de Code Pensioenfonds.

b. Algemene gang van zaken

Toekomst Fonds

Het Fonds is gesloten voor nieuwe aanspraken en heeft een kwetsbaarheidsanalyse uitgevoerd. Deze analyse bracht geen acute problemen aan het licht. Desalniettemin is het verstandig, deze analyse met enige regelmaat te herhalen of te actualiseren vanwege de status van gesloten fonds en de mogelijkheden die zich wellicht in de toekomst voordoen om aan te sluiten bij een groter geheel.

Implementatie nFTK

De visitatiecommissie heeft kennis kunnen nemen van de wijze waarop het Fonds de implementatie van het nFTK ter hand heeft genomen. Daarbij is het door DNB aangegeven tijdsschema gevolgd. De uit de implementatie nFTK voortvloeiende acties zijn door het bestuur genomen en voor zover noodzakelijk in de documentatie van het Fonds vastgelegd.

Het verantwoordingsorgaan heeft positief geadviseerd met betrekking tot de risicohouding. Vanwege de status als gesloten fonds is de risicohouding niet besproken met de werkgever of met vertegenwoordigers van gewezen deelnemers.

Externe verslaggeving

De jaarrekening 2014 is voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring. De certificerend actuaar heeft geconcludeerd dat de technische voorzieningen toereikend zijn vastgesteld en dat de vermogenspositie van het Fonds voldoende is.

In het jaarverslag 2014 zijn de verslagen opgenomen van de laatste visitatie in 2014 bij het Fonds inclusief de reactie van het bestuur daarop alsmede het verslag van het VO. Het algemeen oordeel van het VO over het bestuur is positief.

Op grond van de gevoerde gesprekken en de ontvangen documentatie is de visitatiecommissie van oordeel dat in materiële zin aan de externe rapportage-normen is voldaan, zij het dat er over de kosten vermogensbeheer in de rapportage 2014 nog ruimte voor verbetering was.

Uitbesteding

De belangrijkste vorm van uitbesteding is die van het vermogensbeheer. De visitatiecommissie is van mening dat er binnen het Fonds voldoende checks en balances zijn om de verantwoordelijkheid van de uitbestede activiteiten in het kader van een beheerste en integere bedrijfsvoering te kunnen dragen.

c. Governance

Algemene taak en waarborging goed pensioenbestuur

De visitatiecommissie is op grond van de overgelegde documentatie en gesprekken met het bestuur en het VO tot de conclusie gekomen dat het Fonds in algemene zin voldoet aan de normen met betrekking tot beheerste en integere bedrijfsvoering en goed pensioenbestuur.

Code Pensioenfonds

Het Fonds leeft het grootste deel van de normen van de Code Pensioenfonds na. De normen waaraan niet is voldaan zijn in materiële zin toereikend in het jaarverslag 2014 uitgelegd.

Evenwichtige belangenbehartiging

Het Fonds is van mening dat met de wijze waarop de overeengekomen middelloonregeling wordt uitgevoerd, de belangen van alle betrokkenen evenwichtig worden behartigd. De visitatiecommissie onderschrijft deze conclusie, doch vraagt aandacht voor de documentatie van de besluiten.

d. Geschiktheid

Het Fonds beschikt over een recent geschiktheidsplan. Er wordt voldoende aandacht besteed aan de blijvende geschiktheid van de fondsorganen. Het geschiktheidsprofiel voor eventuele nieuw bestuursleden is algemeen gesteld en zou naar het oordeel van de visitatiecommissie gedetailleerder uitgewerkt kunnen worden voor de financiële functie, de secretaris en de leden van de beleggingscommissie.

e. Beleggingen

Het strategisch beleggingsbeleid is vastgelegd in de ABTN. De visitatiecommissie heeft kennis genomen van het beleggingsplan 2015 en van de verklaring beleggings-beginselen. Er is een beleggingsadviescommissie die het bestuur adviseert. Naar het oordeel van de visitatiecommissie is sprake van een heldere organisatiestructuur. De beleggingsstrategie van het Fonds is helder; er is gedeeltelijk gekozen voor een actief beleggingsbeleid. De visitatiecommissie beveelt in dit kader aan om een duidelijke keuze te maken voor de KPI's waarmee het succes van actief beleid gemeten kan worden.

f. Risico's

Het bestuur heeft de risico's in kaart gebracht en samengevat in de ABTN. Het bestuur is van mening dat de materiële risico's afdoende worden beheerst. Op grond van de overgelegde documentatie volgt de visitatiecommissie de mening van het Fonds.

g. Communicatie

Het Fonds beschikt over een eigen website. Voorgeschreven informatie wordt tijdig verstrekt in naar het oordeel van de visitatiecommissie duidelijke en begrijpelijke bewoordingen. De verstrekte informatie is volledig en evenwichtig. De website moet nog worden aangevuld met een aantal documenten waaronder de verklaring beleggingsbeginselen. Het Fonds is voornemens om pensioen 123 vóór medio 2017 toe te passen.

De visitatiecommissie,

Niek de Jager
Jan-Peter Vrieleman
Gerrit Euverman

Reactie van het bestuur op verslag Visitatiecommissie

Ook dit jaar heeft VCHolland de visitatie uitgevoerd voor het fonds. Zoals door de commissie aangegeven komen zij met een aantal bevindingen en aanbevelingen, net zoals zij dit het vorige jaar hebben gedaan. De opvolging van de vorig jaar gegeven aanbevelingen heeft het bestuur opvolging aan gegeven, en daar waar er van afgeweken is in het jaarverslag beschreven.

Door middel van de uitvoering van een kwetsbaarheidsanalyse zijn geïdentificeerde risico's in kaart gebracht. Het bestuur zal de aanbeveling van de commissie ter harte nemen om op regelmatige basis deze analyse te herhalen en/of te actualiseren. Dient hierbij vermeld te worden dat het bestuur regelmatig de toekomst van het fonds op haar agenda heeft staan om, wanneer de situatie zich voordoet, in te kunnen springen op de voor het fonds meest gunstige optie.

Vanwege het slapende karakter van het fonds is inderdaad het vermogensbeheer een van de belangrijkste pijlers van de uitbesteding voor het fonds. Het is goed om te vernemen van de visitatie commissie dat het fonds voldoende in control is met betrekking tot deze taak. Het bestuur blijft zich echter bewust van de hieraan gerelateerde kosten en inzicht daarin, dat dit een belangrijk aandachtspunt zal moeten blijven.

Zoals door de visitatie commissie aangegeven wordt door het bestuur aandacht gegeven aan de geschiktheid, en daarmee verbonden de opleidingen en trainingen van zowel het bestuur als de aan haar verbonden commissies. Het bestuur heeft voor haarzelf een overzicht opgesteld met daarin een taakverdeling waarbij ieder bestuurslid een primaire of secundaire verantwoordelijkheid heeft. Het bestuur heeft hiermee een bewuste keuze gemaakt om alleen een profiel op te stellen voor een voorzitter en algemeen bestuurslid. Dit omdat de opzet van een taakverdeling breder kan zijn dan bijvoorbeeld alleen een financieel functie/profiel. Hiermee wijkt het bestuur dus af van de aanbeveling van de visitatie commissie.

De aanbeveling van de visitatie commissie om het succes van een actief beleggingsbeleid te meten zal het bestuur meenemen in haar overleg. Het bestuur wil hierbij graag de visie van de beleggingscommissie vernemen om hiermee tot een weloverwogen beslissing te komen welke KPI's hiervoor in aanmerking zouden kunnen komen. Het is in ieder geval een goede aanbeveling om zo nog beter het gekozen beleid te kunnen monitoren.

De overige, in het verslag van de visitatie commissie gedane aanbevelingen, zullen door het bestuur worden opgenomen en opgevolgd, en als zodanig vastgelegd.

Het bestuur wil de visitatiecommissie danken voor de evaluatie die zij heeft gedaan en de open en prettige samenwerking in deze.

Het Bestuur

Verslag Verantwoordingsorgaan

Rapportage Jaarverslag 2015

Verantwoordingsorgaan Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland

Geachte SPAN deelnemer,

Het Verantwoordingsorgaan Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland (VO) heeft het functioneren van het SPAN in 2015 evenals het jaarverslag over 2015 geëvalueerd en steunt het SPAN in het gevoerde beleid.

Inleiding

Voor u ligt het Jaarverslag van de Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland (SPAN). Dit document is een weergave van de activiteiten, keuzes en resultaten van het Fonds over het afgelopen jaar. Het bevat een zeer grote hoeveelheid informatie en dit kan soms wat overweldigend overkomen; wij kunnen iedereen echter aanraden om het document op hoofdlijnen door te nemen en zich te verdiepen in de materie. Zeker in deze tijd waarin pensioenen een prominente rol in onze samenleving spelen biedt dit document een niets verhullende kijk in de keuren van een pensioenfonds dat het jaar na jaar goed doet.

Algemeen

Het jaar 2015 was een jaar waarin het pensioenfonds gegroeid is. We mochten twee nieuwe aanwinsten verwelkomen. Bartelt Bongenaar en Ton Valkenburgh zijn het team dat het fonds bestuurt, komen versterken. Naast hun tomeloze inzet en enthousiasme, brengen deze twee heren veel ervaring mee. Ton heeft in het verleden ook al met deze materie gewerkt en Bartelt was in het verleden lid van de pensioencommissie binnen de Ondernemingsraad.

Ook op administratief gebied heeft het fonds vooruitgang geboekt. Een nieuwe uitvoeringsovereenkomst is getekend en ook de ABTN met toevoeging van de haalbaarheidstoets en risicohouding, is ontvangen door De Nederlandse Bank. Daarnaast is een visitatiecommissie ingehuurd om het fonds gedegen door te lichten en zo eventuele aanbevelingen te kunnen doen over zaken waar nog verbetering in kan worden aangebracht. Het fonds is bijzonder goed beoordeeld door de visitatiecommissie en slechts op details zijn aanpassing voorgesteld. De aanbevelingen zijn voornamelijk van cosmetische aard.

Het afgelopen jaar heeft het bestuur eveneens een nieuw herstelplan ingediend. De markt voor pensioenfonds wordt nog steeds geregeerd door de aanhoudend lage rente die voor allerlei moeilijk beheersbare situaties zorgt. Door de lage rentestand zijn vele fondsen in forse financiële problemen geraakt. Het SPAN heeft hierop goed gereageerd en de toekomstverwachtingen zijn positief.

De samenwerking tussen het Verantwoordings Orgaan (VO) en het AT&T NL Pensioenfonds kan zeer goed genoemd worden. Het maandelijks overleg zorgt voor open discussies met ruimte voor meningen van allerlei aard. Het VO probeert in deze hoedanigheid als klankbord te fungeren voor het fonds. Gedurende het jaar heeft het pensioenfonds een aantal educatiesessies georganiseerd waar het VO ook aan heeft deelgenomen. Een van de onderwerpen die afgelopen jaar in een sessie zijn besproken was het nieuwe Financieel Toetsingskader (FTK). Dit kader is onderdeel van de Pensioenwet en bevat de wettelijke financiële eisen waaraan pensioenfonds moeten voldoen. Een gevolg van het nieuwe FTK was dat het SPAN beleid (waaronder het indexatiebeleid) moest worden aangepast. Het VO heeft hiervoor een adviesaanvraag ontvangen en daar met positief advies op gereageerd.

Al met al is 2015 een jaar geweest van veel veranderingen. Het lijkt erop dat de wereld van de pensioenfonds voorlopig in beweging blijft. Samen met het SPAN zal het VO hard werken om deze dynamische omgeving het hoofd te bieden.

Financieel beleid

Naast de eerdere optimalisatie van rendement en risico middels diversificatie van de beleggingscategorieën en het gedeeltelijk afdekken van het renterisico, heeft een verdere kostenbesparing op het vermogensbeheer een positieve bijdrage geleverd aan het netto beleggingsresultaat van +2,84% over 2015 voor de rendements- en duration matching portefeuilles gezamenlijk.

Ondanks het positieve beleggingsresultaat is de dekkingsgraad over 2015 gedaald van 112,7% per 31-dec-2014 naar 108,4% per ultimo 2015. Daarmee bevindt het SPAN zich nog steeds in een reservetekort, aangezien de vereiste dekkingsgraad ultimo 2015 op 125,3% lag. Met de in werking treding van het aangepaste financiële toetsingskader per 1 januari 2015 is de beleidsdekkingsgraad (gemiddelde dekkingsgraad van de laatste 12 maandeinden) 109,9% en ook in dat kader bezien is er dus sprake van een reservetekort.

In 2015 is een nieuw herstelplan opgesteld op basis van het nieuwe financiële toetsingskader; dit herstelplan is op 21 augustus 2015 goedgekeurd door DNB.

De langdurig lage rentestand (mede als gevolg van het monetaire beleid van de ECB) en het opnemen van een extra kostenvoorziening per ultimo 2014 (teneinde te blijven voldoen aan de eisen van de toezichthouder DNB) zorgen voor een hogere vereiste dekkingsgraad. Deze externe factoren spelen alle pensioenfonds parten en

het SPAN bestuur kan slechts beperkt invloed uitoefenen op de negatieve invloed hiervan op de vereiste dekkingsgraad.

Dit alles in ogenschouw nemend steunt het VO het SPAN bestuur in het financiële beleid over 2015 en beschouwt de genomen maatregelen (inclusief het hierna genoemde indexatie- en beleggingsbeleid) als zijnde consistent met herstelplan.

Indexatiebeleid

Het SPAN had ultimo 2015 een dekkingsgraad van 108,4% en een beleidsdekkingsgraad van 109,9%.

Daarmee is geen sprake van een dekkingstekort, maar wel van een reservetekort ten opzichte van de vereiste dekkingsgraad van 125,3%.

Het VO steunt de beslissing van het bestuur om, gelet op de huidige financiële positie van het fonds en in overeenstemming met het indexatiebeleid, per 1 januari 2016 geen indexatie toe te kennen.

Beleggingsbeleid

Het VO steunt de door het bestuur gehanteerde beleggingsbeginselen voor het uitvoeren van haar beleid en daarmee het dynamische mandaat voor de vermogensbeheerder, welke wordt aangepast op basis van verschillende scenario's van dekkingsgraad en trends in de financiële markten.

Het bestuur en de beleggingscommissie hebben een gedetailleerd inzicht in de TER (Total Expense Ratio) van de door de vermogensbeheerder aangeboden beleggingsfondsen, evenals overige vaste en variabele kosten die betrekking hebben op het vermogensbeheer en zijn gepubliceerd in het jaarverslag.

Het beheerd vermogen is gegroeid van €145 miljoen in 2014 naar €147 miljoen in 2015. De kosten voor vermogensbeheer zijn gedaald, van €1,5 miljoen in 2014 naar €1,32 miljoen in 2015. Bij een gemiddeld beheerd vermogen over 2015 van €148.9 miljoen bedragen de vermogensbeheerkosten 0,89% wat hoger is dan het landelijk gemiddelde; dit komt door de combinatie van passief en actief beheerde fondsen én door intern (BNP Paribas) en extern beheerde fondsen. Dit is een bewuste beleggingsstrategie met als doel verhoging van het rendement op langere termijn terwijl tegelijkertijd het risico op verliezen wordt verkleind.

Het in 2015 behaalde netto rendement van +3,82% in de rendementsportefeuille is hoger dan de +3,07% in de relevante benchmark, een positief signaal voor de gevolgde strategie.

Het bestuur geeft aan dat zij kijkt naar de prestaties van de beleggingsfondsen ten opzichte van de relevante benchmarks, alsmede de totale kosten; in geval van underperformance kan een ander beleggingsfonds worden geselecteerd of over worden gegaan op een passieve beleggingsstrategie waarbij de totale kosten significant lager liggen. Dit is in voorkomende gevallen ook daadwerkelijk gebeurd, hetgeen ook zichtbaar is de aanwezigheid van indextrackers binnen de huidige selectie van beleggingsfondsen voor zowel de zakelijke als de vastrentende waarden.

Het bestuur heeft, naast de maandelijks bestuursvergaderingen, regelmatig contact met de beleggingscommissie. Het VO vindt dit positief, zeker gezien de huidige volatiliteit van de financiële markten en de complexiteit van de desbetreffende financiële onderwerpen.

Uitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten per deelnemer zijn gestegen, van €718 in 2014 naar €804 in 2015. Deze stijging is besproken met het bestuur waarna het VO gedetailleerd inzicht heeft gekregen in de kostenstructuur van het SPAN, waaruit blijkt dat ongeveer de helft van de stijging gerelateerd is aan een vrijgevalle reservering in 2014, de actuariskosten min of meer constant zijn gebleven en bescheiden kosten zijn gemaakt voor de visitatiecommissie.

Interne communicatie

Het SPAN heeft haar in 2014 gereviseerde en goedgekeurde communicatie plan in februari 2015 geëvalueerd en waar nodig aangepast.

De communicatie van het bestuur naar de deelnemers en de gepensioneerden, alsmede naar de fondsgelateerde raden en commissies, is adequaat.

De communicatie naar de deelnemers en de gepensioneerden vindt plaats door middel van het versturen van nieuwsbrieven en door informatie op de SPAN website te plaatsen. De volgende onderwerpen zijn onder meer inbegrepen in deze communicatie: de financiële positie van het fonds, indexatie, bemensing van het bestuur en het Verantwoordings orgaan, het FTK, en de rendementen van de DC regeling. Indien noodzakelijk vindt ook een voorlichtingssessie plaats, dit is echter in 2015 niet het geval geweest.

De communicatie naar de fondsgelateerde raden en commissies, zoals het VO en de beleggingscommissie, vindt plaats door middel van regulier overleg, en via het versturen van informatie per email.

Extern beleid

Het werken met AON is makkelijker geworden sinds het SPAN alleen nog inactieve deelnemers heeft. Toch verliep de samenwerking tussen SPAN en AON niet altijd even soepel. Het bestuur heeft gedurende het jaar een aantal keren aan het VO gemeld dat er druk op AON uitgeoefend moest worden om zaken goed te laten lopen. Gedurende 2015 heeft het SPAN te maken gehad met een aantal verschillende AON relatiebeheerders. Ziekte en tijdelijke aanstellingen hebben de beschikbaarheid van AON relatiebeheer negatief beïnvloed.

Per 1 juli zou het contract met AON kunnen worden opgezegd door AON of SPAN. Omdat geen van beide partijen heeft opgezegd, is het contract automatisch verlengd. Gezien de soms moeizame samenwerking met AON zal het SPAN-VO in de toekomst extra aandacht besteden aan dit onderwerp.

Begin 2015 hadden de SPAN-DC deelnemers de mogelijkheid hun DC kapitaal over te brengen naar de DC regeling bij ABN AMRO Pensioenen. De meeste DC deelnemers hebben besloten hun kapitaal niet naar ABN AMRO over te dragen. 25 deelnemers zijn overgestapt. In geld is 650.000 Euro van de totale 2.500.000 Euro DC kapitaal overgedragen naar ABN AMRO.

In 2015 is na enig onderhandelen het contract met Confident voor een jaar verlengd. Doordat het nieuwe contract meer werk voor Confident met zich meebrengt, is de prijs iets hoger geworden. Later in het jaar is er ontevredenheid ontstaan over de kwaliteit en tijdigheid van het werk van Confident. Het SPAN bestuur heeft hier met Confident over gesproken. Hierbij zijn duidelijke afspraken gemaakt m.b.t. communicatie. Het bestuur overweegt om naar een opvolger voor Confident te kijken bij het aflopen van het huidige contract. Het SPAN doet al 15 jaar zaken met Confident en het zou gezond zijn om een volgend contract met een andere partij af te sluiten.

Bezetting VO

Het VO nieuwe stijl heeft in 2015 ten opzichte van het jaar 2014 een wijziging ondergaan, maar zodanig dat de deelnemers, gepensioneerden, werkgever en OR nog steeds zijn vertegenwoordigd. Een lid, Wolter Meeske, had aangeven zijn taken binnen het VO niet langer te kunnen vervullen, en een vroeger lid uit het VO oude stijl, Hans Lammers, heeft deze taken overgenomen. De termijn van een van de andere VO leden, Frank Vennik, liep af op 1 januari 2015 en hij heeft ervoor gekozen om zijn taak te vervolgen. De secretaris van het VO, Marcel Kemper, is ook herbenoemd onder de huidige statuten.

Tot slot wil het VO het bestuur en de beleggingscommissie bedanken voor de inzet in 2015 en AT&T als werkgever voor de flexibiliteit ten aanzien van de mensen die bij het SPAN betrokken zijn.

Den Haag, 12 mei 2016
Verantwoordingsorgaan Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland

Reactie van het bestuur op verslag Verantwoordingsorgaan

Geacht Verantwoordingsorgaan,

Zoals vermeld in jullie verslag hebben in het afgelopen jaar een aantal personele wijzigingen voorgedaan, zowel in het bestuur als in het Verantwoordingsorgaan zelf. Het is inderdaad positief om te melden dat wij er in geslaagd zijn om geschikte kandidaten te vinden met interesse in de, niet altijd evidente, pensioen materie. Dit onder een toenemende verantwoordelijkheid voor het besturen van een pensioenfonds en hiermee ook de toegenomen complexiteit naast de relatieve kleine populatie waaruit wij kunnen putten.

Door de goede samenwerking tussen bestuur en Verantwoordingsorgaan, hebben wij kunnen voldoen aan de vereisten gesteld aan het fonds. De haalbaarheidstoets met risicohouding, het herstelplan, de aangepaste uitvoeringsovereenkomst maar ook het proces rond de Visitatie commissie zijn op een constructieve manier besproken met het orgaan, waarvoor dank.

Ook de betrokkenheid bij het financiële beleid, en de keuzes die daar in gemaakt zijn en worden, tonen aan dan ondanks dat de complexiteit en de consequenties van deze keuzes, het bestuur zich hierin door het orgaan gesteund voelt. Dit is zowel van toepassing op het indexatie beleid, maar tevens het beleggingsbeleid. De bewuste beleggingsstrategische keuzes, lijken, ondanks een toename van de kosten, niet altijd evident. Maar met de steun van het Verantwoordingsorgaan acht het fonds dat de gekozen richting voor de langere termijn de juiste is. Vanzelfsprekend zal het overleg en toelichting op de ontwikkelingen hierin, nauwgezet gevolgd blijven worden door zowel het bestuur als het orgaan.

Communicatie zal in toenemende mate op de agenda komen, ook vanwege de vereisten hieraan gesteld door de overheid. Het bestuur zal het Verantwoordingsorgaan nauw betrekken bij de door haar te maken / gemaakte keuzes, maar spreekt ook hierin haar dank uit voor de toegepaste communicatie naar haar deelnemers tot op heden.

Het bestuur zal altijd een positief kritische houding aannemen ten aanzien van de aan haar verbonden externe partijen. Soms gaat dit niet altijd als vanzelfsprekend en vergt daarin dan soms meer van het fonds dan het zou willen. Uiteindelijk worden ook hierin keuzes gemaakt, die voordat deze bekrachtigd worden, voorgelegd zijn aan het Verantwoordingsorgaan. Het goede en transparante overleg maakt dat het fonds als geheel met eenduidige keuzes naar buiten kan treden. Het bestuur waardeert het Verantwoordingsorgaan in haar kritische opstelling in deze.

Hoewel het fonds nu twee jaar als een slapend fonds beschouwd kan worden, lijkt er ogenschijnlijk weinig verandert te zijn in de activiteiten die verricht dienen te worden. Een goede, open en positief kritische verstandhouding met het Verantwoordingsorgaan is hierbij van groot belang. Het Verantwoordingsorgaan heeft zich het afgelopen jaar wederom als een goede, betrouwbare partner opgesteld, waarvoor het bestuur haar dank wil uitspreken.

Het bestuur wil de leden van het Verantwoordingsorgaan danken voor haar bijdrage en inzet, die zeker gezien de positie van de leden, niet als een vanzelfsprekendheid gezien kunnen worden. Met vertrouwen ziet het bestuur de samenwerking het komende jaar dan ook tegemoed.

Het Bestuur, 30 mei 2016.

Jaarrekening

Balans per 31 december 2015

Na bestemming van het saldo
van baten en lasten

(alle bedragen x €1.000)

	Ref.	€	2015 €	€	2014 €
Activa					
Beleggingen voor risico Pensioenfonds	4.				
Zakelijke waarden		52.255		55.018	
Vastrentende waarden		88.033		83.590	
Overige Beleggingen		6.708		6.412	
			146.996		145.020
Beleggingen voor risico deelnemers	5.				
Beleggingen		2.983		2.831	
			2.983		2.831
Vorderingen en overlopende activa	6.				
Overige vorderingen		6		0	
			6		0
Overige activa	7.				
Liquide middelen		459		570	
			459		570
Totale activa			150.444		148.421

		2015		(alle bedragen x €1.000) 2014	
	Ref.	€	€	€	€
Passiva					
Stichtingskapitaal en reserves	8.				
Algemene Reserve		11.400		16.410	
			11.400		16.410
Technische voorzieningen	9.				
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds			135.814		128.934
Technische voorzieningen risico deelnemers	10.		2.983		2.831
Overige schulden en overlopende passiva	11.				
Overig		247		246	
			247		246
Totale passiva			150.444		148.421

Staat van baten en lasten over 2015

		(alle bedragen x €1.000)			
	Ref.	2015		2014	
		€	€	€	€
Baten					
Premiebijdragen	14.	494		608	
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	15.	3.903		18.764	
Beleggingsresultaten risico deelnemers	16.	152		704	
Overige Baten		0		3	
			4.549		20.079
Lasten					
Pensioenuitkeringen	17.	2.120		2.116	
Pensioenuitvoeringskosten	18.	411		367	
Mutatie technische voorziening voor risico van het pensioenfonds	19.	6.880		24.980	
Mutatie technische voorziening voor risico deelnemers	20.	152		77	
Saldo overdracht van rechten	21.	-4		645	
			9.559		28.185
Saldo van baten en lasten			-5.010		-8.106
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>					
Algemene reserve			-5.010		-8.106
Totaal saldo van baten en lasten			-5.010		-8.106

Resultaatbestemming: Het saldo wordt onttrokken aan de algemene reserves.

Kasstroomoverzicht over 2015

(alle bedragen x €1.000)

	2015		2014	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioen activiteiten				
Ontvangen premies	494		608	
Betaalde pensioenuitkeringen	-2.122		-2.116	
Betaald in verband met overdracht van rechten	4		-645	
Betaalde pensioen uitvoeringskosten	-411		-441	
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		-2.035		-2.594
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Verkopen en aflossingen van beleggingen	51.128		42.043	
Ontvangen directe beleggings opbrengsten	477		477	
Aankopen beleggingen	-49.419		-40.093	
Kosten vermogensbeheer	-241		-205	
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		1.945		2.222
Netto kasstroom		-90		-372
Mutatie Liquide middelen		-90		-372
Het verloop van de liquide middelen is als volgt:				
Lopende bankrekening 31 december	459		570	
Beleggingsrekeningen 31 december	3.261		3.240	
31 december boekjaar totale liquide middelen		3.720		3.810
1 januari boekjaar totale liquide middelen		3.810		4.182
Mutatie liquide middelen		-90		-372

Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

1. Algemene toelichting

1.1. Activiteiten

Het doel van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden in verband met ouderdom en overlijden. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregelingen van de volgende aangesloten onderneming: AT&T Global Network Services Nederland B.V.

1.2. Toelichting op Kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd. Hierbij worden alle ontvangsten en uitgaven als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

1.3. Verbonden Partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan.

2. Grondslagen voor waardering van activa en passiva

2.1. Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in duizenden euro's.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op reële waarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

2.2. Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

2.3. Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Wijzigingen in het financieel toetsingskader

Driemaands middeling: De methode van de driemaands middeling van de rente voor de waardering van de pensioenverplichtingen is per 1 januari 2015 komen te vervallen.

UFR systematiek: Het niveau van de UFR was vastgesteld op 4,2%. Met ingang van 15 juli 2015 is de nieuwe UFR van toepassing. Deze wordt vastgesteld op basis van de gerealiseerde maandelijkse '20-jaars forward rentes' in de voorgaande 10 jaren.

2.4. Opname van actief, verplichting, bate of last

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische

voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

2.5. Vreemde valuta

Functionele valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

2.6. Beleggingen voor risico pensioenfonds

Zakelijke waarden

Aandelen en participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. Voor de marktwaarde wordt gebruik gemaakt van of beursgenoteerde beleggingsfondsen of van institutionele share class beleggingsfondsen per balansdatum.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden en participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. Voor de marktwaarde wordt gebruik gemaakt van of beursgenoteerde beleggingsfondsen of van institutionele share class beleggingsfondsen per balansdatum.

Commodities

Commodities zijn participaties in beleggingsinstellingen en zijn gewaardeerd op marktwaarde. Voor de marktwaarde wordt gebruik gemaakt van of beursgenoteerde beleggingsfondsen of van institutionele share class beleggingsfondsen per balansdatum.

Derivaten

Derivaten worden in de jaarrekening opgenomen en zijn gewaardeerd op marktwaarde. De marktwaarde is de beursnotering per balansdatum.

Vastgoedbeleggingen

Alle vastgoedbeleggingen zijn participaties in beleggingsinstellingen en zijn gewaardeerd op marktwaarde. Voor de marktwaarde wordt gebruik gemaakt van of beursgenoteerde beleggingsfondsen of van institutionele share class beleggingsfondsen per balansdatum.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Beleggingen worden gedaan in fondsen en niet (direct) in de premie bijdragende onderneming. Het kan zijn dat fondsen onderliggend in de premie bijdragende onderneming beleggen, maar dit zou dan een gevolg kunnen zijn van de beleggingstrategie van een individuele fondsmanager. Verder worden er geen beleggingen uitgeleend door het fonds.

2.7. Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico van deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor risico van het pensioenfonds worden aangehouden.

2.8. Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Een voorziening wordt waar relevant getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

Vorderingen en overlopende activa worden onderscheiden van vorderingen in verband met beleggings-transacties.

2.9. Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen. Liquide middelen staan ter vrij beschikking van het fonds.

2.10. Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het eigen vermogen van het fonds, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen die in de balans zijn opgenomen.

2.11. Technische voorzieningen

Technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds

De technische voorziening (TV) voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen op basis van de meest recente sterfteprognoses plus een correctie. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB. Het fonds maakt dus gebruik van alleen een nominale dekkingsgraad.

Bij de berekening van de TV is uitgegaan van de pensioenreglementen en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten (ook voor indexatiebesluiten na balansdatum voor zover sprake is van *ex ante*-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de op te bouwen rechten waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. Voor mannen en vrouwen worden de sterftekansen ontleend aan de AG generatie tafels AG 2014 (2014: AG 2014). Voor mannen wordt uitgegaan van de mannentafel en voor vrouwen van de vrouwentafel.

Omdat deze tafels gebaseerd zijn op bevolkingssterfte, is daarbij nog een correctie gemaakt op basis van specifieke karakteristieken van deelnemerspopulatie om zo te komen tot voor het fonds prudente verzekeringstechnische grondslagen.

Deze correctie wordt gerealiseerd door de sterftekansen van mannen te vermenigvuldigen met een factor van 69,16% en voor vrouwen met een factor van 79,02% tot de leeftijd van 65 jaar. Na deze leeftijd nemen deze factoren lineair toe tot 100% bij leeftijd 100.

Bij de vaststelling van de VPV van ingegane wezenpensioenen worden geen rekening gehouden met overlijdenskansen.

De uitruiltabellen, zoals gepubliceerd in het AT&T Pensioenreglement zijn gebaseerd op de AG generatie sterftetafels AG 2014, met dezelfde sterftekanscorrectie als bij de voorziening, seksenutraal gemaakt met de verhouding Mannen/Vrouwen 80/20. Er zijn daarom geen aanvullende voorzieningen.

De technische voorziening is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De technische voorzieningen worden berekend op basis van de rentetermijnstructuur, zoals maandelijks wordt gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.
- De overlijdenskansen zijn ontleend aan de prognosetafels AG 2014 en een correctie op basis van de specifieke karakteristieken van deelnemerspopulatie van het fonds.
- Voor de gewezen deelnemers wordt uitgegaan van het zogenaamde 'onbepaalde partner systeem' met een gehuwdheidsfrequentie van 100%. Voor alle gewezen deelnemers wordt na de feitelijke pensioenleeftijd uitgegaan van de echte burgerlijke status van de gepensioneerde.
- Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw voortgezet gebaseerd op het fictieve salaris op de ingangsdatum van de WIA verminderd met de franchise. Het fictieve salaris is afgeleid van het salaris en

eventuele indexaties. Verder geldt voor arbeidsongeschikten uit dienst dat de pensioengrondslag verhoogd wordt met het indexatiepercentage zoals dat geldt voor de pensioenaanspraken van de gewezen deelnemers en gepensioneerden.

2.12. Technische voorzieningen risico deelnemers

Dit betreft de voorziening uit hoofde van de beschikbare-premieregeling voor deelnemers. Het beleggingsrisico ligt bij de deelnemers. De voorziening voor rekening en risico deelnemers is gewaardeerd volgens dezelfde grondslagen die gelden voor de waardering van de corresponderende beleggingen voor risico deelnemers.

2.13. Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde.

3. Grondslagen voor bepaling van het resultaat

3.1 Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waardingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

3.2 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

3.3 Beleggingsresultaten risico deelnemers

De grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico deelnemers zijn gelijk aan de grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

3.4 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. De pensioenuitkeringen zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.5 Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.6 Mutatie technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

3.7 Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorziening voor risico deelnemers.

3.8 Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

De mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen betrof de wijzigingen in de waarde van het herverzekeringsdeel technische voorzieningen.

3.9 Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdracht van rechten bevat het actuariael resultaat van de inkomende en uitgaande waardeoverdrachten en de toevoeging dan wel onttrekking van de voorziening pensioenverplichtingen.

3.10 Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

4. Beleggingen voor risico pensioenfonds

	Zakelijke waarden	Vast rentende waarden	Overige beleggin- gen	Totaal
	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2015	55.018	83.590	6.412	145.020
Stand beleggingsrekening per 1 januari 2015	0	0	3.240	3.240
Stand per 1 januari 2015 (exclusief standen beleggingsrekening)	55.018	83.590	3.172	141.780
Reclassificatie Convertibles per 1 januari 2015	-2.542	2.542	0	0
Aankopen	36.225	11.924	995	49.144
Verkopen	-40.523	-10.350	-126	-50.999
Herwaardering- en verkoopresultaat	4.077	327	-594	3.810
Stand per 31 december 2015 (exclusief standen beleggingsrekening)	52.255	88.033	3.447	143.735
Stand beleggingsrekening per 31 december 2015	0	0	3.261	3.261
Stand per 31 december 2015	52.255	88.033	6.708	146.996
Stand per 1 januari 2014	50.237	71.163	6.846	128.246
Stand beleggingsrekening per 1 januari 2014	0	0	3.410	3.410
Stand per 1 januari 2014 (exclusief standen beleggingsrekening)	50.237	71.163	3.436	124.836
Aankopen	10.599	29.194	0	39.793
Verkopen	-12.509	-28.891	-91	-41.491
Herwaardering- en verkoopresultaat	6.691	12.124	-173	18.642
Stand per 31 december 2014 (exclusief standen beleggingsrekening)	55.018	83.590	3.172	141.780
Stand beleggingsrekening per 31 december 2014	0	0	3.240	3.240
Stand per 31 december 2014	55.018	83.590	6.412	145.020

Overige beleggingen

	2015	2014
		€
Parvest World Commodities I Cap	3.446	3.172
Stand Beleggingsrekening	2.528	683
Futures	734	2.557
Stand per 31 december	6.708	6.412

Methodiek bepaling marktwaarde

Bij de waardering van zowel de zakelijke als de vastrentende beleggingen van de stichting wordt gebruik gemaakt van institutionele share class beleggingsfondsen.

Overige toelichtingen

Door het pensioenfonds wordt niet specifiek belegd in de premie bijdragende onderneming. Het zou mogelijk kunnen zijn dat als onderdeel van de gebruikte beleggingsfondsen onderliggend in de premie bijdragende onderneming belegd wordt als beleid van het specifieke beleggingsfonds.

5. Beleggingen voor risico deelnemers

	2015	2014
		€
Stand per 1 januari	2.831	2.754
Inleg en stortingen	262	0
Uitkeringen en onttrekkingen	-262	-641
Beleggingsresultaten risico deelnemers	152	718
Stand per 31 december	2.983	2.831

De beleggingen voor risico deelnemers betreffen beleggingen waarbij het beleggingsrisico niet bij het pensioenfonds ligt.

	Zakelijke waarden €	Vast rentende waarden €	Overig €	Totaal €
Stand per 31 december 2014	1.502	1.329	0	2.831
Aankopen	90	172	0	262
Verkopen	0	-262	0	-262
Overige mutaties	0	0	0	0
Herwaardering- en verkoopresultaat	140	12	0	152
Stand per 31 december 2015	1.732	1.251	0	2.983

Methodiek bepaling marktwaarde

Bij de waardering van de beleggingen van de stichting wordt gebruik gemaakt van marktnoteringen.

6. Vorderingen en overlopende activa

	2015	2014
	€	€
Overige vorderingen	6	0
Stand per 31 december	6	0

7. Overige activa

Het pensioenfonds heeft een ongebruikte kredietfaciliteit bij ABNAMRO voor een totaalbedrag van € 250.000.

	2015	2014
	€	€
Saldo Bank rekening	459	570
Stand per 31 december	459	570

De Liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting.

8. Stichtingskapitaal en reserves

	Algemene Reserve
	€
Stand per 1 januari 2014	24.516
Bestemming saldo van baten en lasten	-8.106
Overige mutaties	0
Stand per 31 december 2014	16.410
Stand per 31 december 2014	16.410
Bestemming saldo van baten en lasten	-5.110
Overige mutaties	0
Stand per 31 december 2015	11.400

De toezichthouder, DNB, heeft een gestandaardiseerde methode vastgesteld om te toetsen of er voldoende eigen vermogen aanwezig is: de standaardtoets. De standaardtoets meet voor een aantal risicofactoren het mogelijke (negatieve) effect (in euro's) op het eigen vermogen. Omdat de resultaten van de standaardtoets afhankelijk zijn van marktomstandigheden en het risicoprofiel van de aanwezige beleggingen, fluctueren ze in de loop van de tijd. Het vereiste eigen vermogen wordt door het pensioenfonds berekend met behulp van de standaardmethode. Hierbij wordt voor de samenstelling van de beleggingen uitgegaan van de feitelijke assetmix.

Met een dekkingsgraad eind 2015 van 109,9% ten opzichte van de vereiste dekkingsgraad van 125,3%, bevindt het fonds zich in reservetekort.

9. Technische voorzieningen

Technische Voorzieningen voor risico pensioenfonds

Het mutatieoverzicht van de technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds luidt als volgt:

	2015	2014
		€
Stand per 1 januari	128.934	103.954
Correctie beginstand (effect wijziging rekensysteem)	117	264
Nieuwe begin stand 1 januari	129.051	104.218
Bij:		
– Toevoeging pensioenopbouw	0	20
– Indexering en overige toeslagen	0	1.844
– Rentetoevoeging	213	393
– Wijziging marktrente	8.538	23.882
– Overige mutaties	144	5
– Mutatie overdracht van rechten	4	-5
– Grondslagwijziging	0	-384
– Toevoeging extra kostenvoorziening	-22	1.252
Af:		
– Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-2.117	-2.113
– Onttrekking voor pensioen uitvoeringskosten	-42	-42
– Overige mutaties	45	-136
Stand per 31 december	135.814	128.934

Voor een toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de staat van baten en lasten

Indexatieverlening

De indexatie van pensioenrechten en pensioenaanspraken wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur. De ambitie bestaat om jaarlijks de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan te passen. De indexatie in een jaar is voorwaardelijk. De indexatie bedraagt maximaal de stijging van het prijsindex cijfer volgens de afgeleide consumentenprijsindex reeks CPI-alle huishoudens.

Indien er sprake is van een dekkingstekort zal er niet geïndexeerd worden. Bij een beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de 135% zal gedeeltelijk worden geïndexeerd, en bij een dekkingsgraad van meer dan 135% vindt volledige indexatie plaats. In het indexatiebeleid is verder nog een aanvullende clause opgenomen indien de dekkingsgraad substantieel zal afwijken van de beleidsdekkingsgraad.

Het bestuur heeft in 2015 besloten om geen indexatie toe te kennen per 1 januari 2016. De ambitie van het fonds was 0,39%.

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuair berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de technische voorzieningen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 0,159% (2014: 0,379%), zijnde € 210.895 (2014: € 392.954). De rentetoevoeging is als volgt bepaald:

De oprentingspercentages zijn gebaseerd op de rente van het eerste jaar van de door de DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur (RTS)

Voor 2014 is dit de RTS per 31 december 2013 en bedraagt 0,379%.

Voor 2015 is dit de RTS per 1 januari 2015 en bedraagt 0,159%.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (vooral excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de technische voorzieningen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente bij 9. Technische voorzieningen.

De technische voorziening is in onderstaande tabel grotendeels naar categorieën van deelnemers samengesteld. Dat geldt niet voor de extra kostenvoorziening, die is op globaal niveau bepaald:

	2015		2014	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	0	0	0	0
Pensioengerechtigden	38.943	64	38.920	60
Slapers	95.634	447	88.762	451
Overige	0	0	0	0
Extra Kostenvoorziening	1.237	0	1.252	0
Stand per 31 december	135.814	511	128.934	511

10. Technische voorzieningen risico deelnemers

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	2.831	2.754
Premiestortingen	0	0
Onttrekking ¹	0	-641
Waarde mutaties beleggingen voor risico deelnemers	152	718
Stand per 31 december	2.983	2.831

11. Overige schulden en overlopende passiva

	2015	2014
	€	€
Pensioenuitkeringen – belastingafdrachten	60	62
Nog te betalen kosten	187	184
Stand per 31 december	247	246

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

¹ De onttrekking ad 641 betreft mutatie technische voorzieningen uit hoofde van collectieve waardeoverdracht naar ABN AMRO Pensioenen en heeft betrekking op 2014.

12. Risicobeheer en derivaten

Beleid en risicobeheer

Voor risicobeheer heeft het bestuur de beschikking over de volgende beleidsinstrumenten:

- Duration-matching
- Financieringsbeleid
- Indexatiebeleid
- Risicobeleid alternatieve beleggingen
- Risicobeleid ten aanzien van uitbesteding.

Welke beleidsinstrumenten het bestuur op welke manier zal hanteren wordt bepaald op basis van uitvoerige analyses van de te verwachten toekomstige ontwikkelingen van de verplichtingen en de ontwikkelingen op de financiële markten.

Op basis van de uitkomsten van deze analyses stelt het bestuur jaarlijks beleggingsrichtlijnen vast waarop het door het fonds uit te voeren beleggingsbeleid wordt gebaseerd. De beleggingsrichtlijnen zetten uiteen binnen welke grenzen en normen het beleggingsbeleid moet worden uitgevoerd, en richten zich op het beheersen van de belangrijkste (beleggings) risico's.

1. Prijsrisico

Prijsrisico is uit te splitsen in marktrisico en valutarisico. Prijsrisico is het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waarde wijzigingen plaatsvinden. Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd direct invloed op het beleggingsresultaat, omdat alle beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde waarbij waarde wijzigingen onmiddellijk worden verwerkt in het saldo van baten en lasten. Door spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) is het prijsrisico gedempt. Het prijsrisico kan ook afgedekt worden door gebruik te maken van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

a. Marktrisico

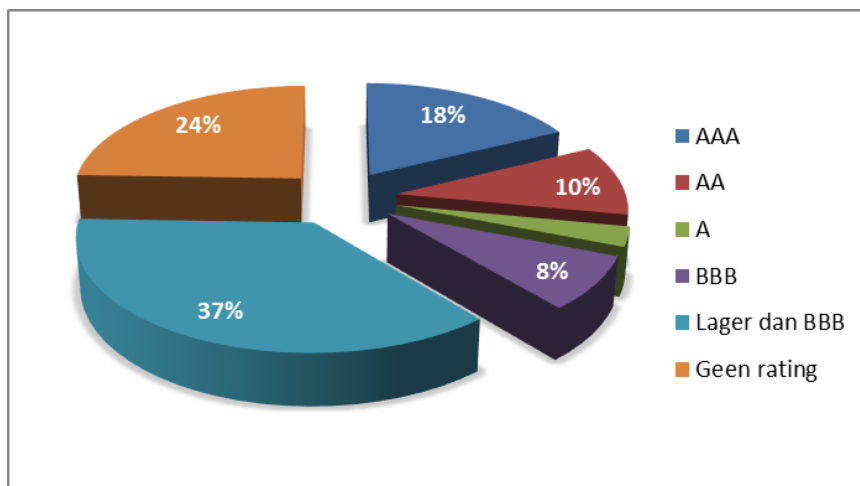
De beleggingsdoelstellingen bepalen de strategie die de stichting volgt ten aanzien van het beleggingsrisico. In de dagelijkse praktijk ziet de beleggingscommissie toe op het marktrisico conform de binnen het pensioenfonds aanwezige beleidskaders en de beleggingsrichtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Door middel van diversificatie in fondsen met een regio- en valutaspreiding probeert het bestuur het risico te mitigeren.

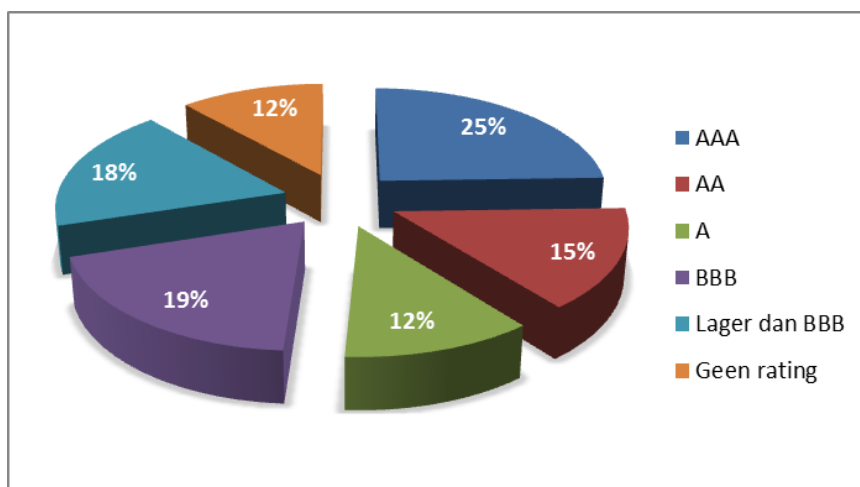
In de fondsverdeling naar rating categorie zien we in het jaar 2015 een toename van de lagere rating categorieën. Deze toename is deels te verklaren doordat de rapportering van de rating categorieën in 2014 door de fondsen zelf werden gedaan. Verschillen in rating kunnen veroorzaakt worden door uit te gaan van de rating van het beleggingsobject of de uitgevende instantie, of door uit te gaan van een andere rating agency of door de rating vast te stellen op een ander moment.

In 2015 wordt door BNP een lookthrough methode gehanteerd. De bepaling van de vereiste solvabiliteit is gebaseerd op de gegevens van BNP, en daarmee deze methodiek. Hiermee is deze consistent met de waardering in de overige (BNP) fondsen en is de rating ook gebaseerd op een verifieerbaar proces. De verwachting van BNP is dat komend jaar de verschillen minder zullen zijn.

Marktwaaarde excl. derivaten 2015

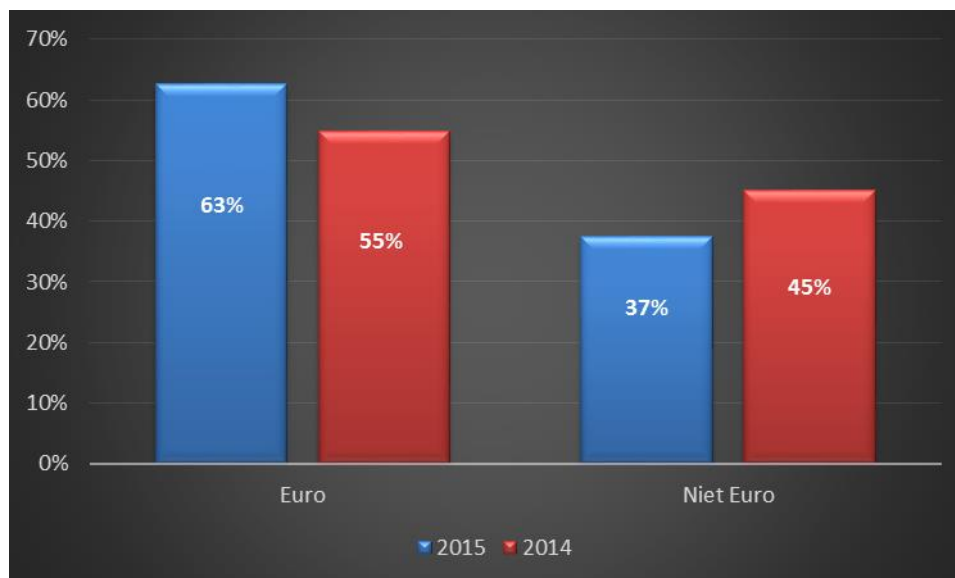
Marktwaaarde excl. derivaten 2014

b. Valutarisico

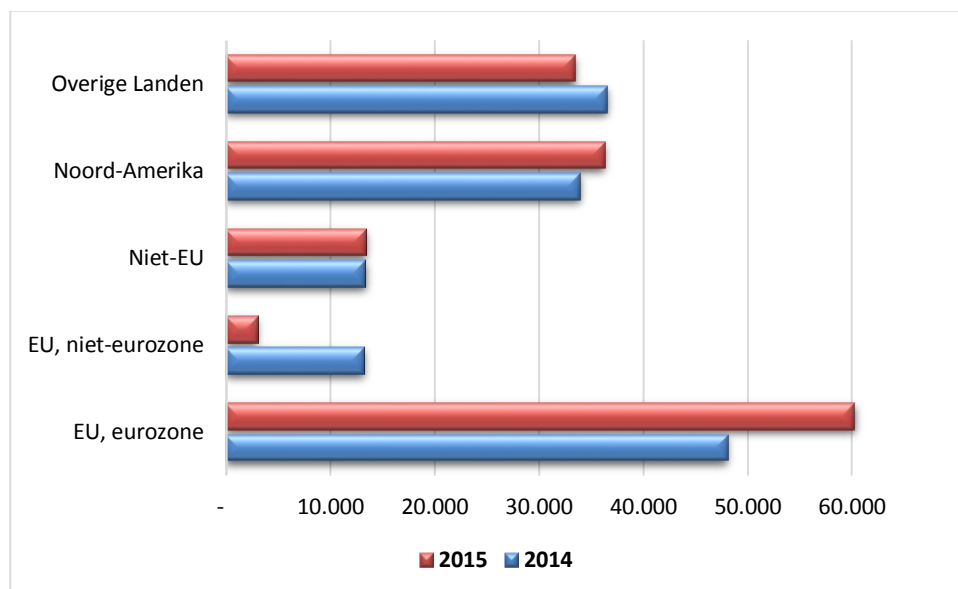
Eind 2015 wordt voor circa 37,0% (2014: 45,0%) van de beleggingsportefeuille belegd buiten de eurozone. Het strategische beleid van de stichting wordt gekenmerkt door geen valutapositities af te dekken. Het bestuur heeft besloten het valutarisico niet af te dekken, op basis van de gedachte dat op lange termijn de valutaschommelingen naar een natuurlijk evenwicht neigen.

Marktwaaarde naar valuta type

Marktwaaarde naar Regio

In de regio spreiding heeft voornamelijk een wijziging plaatsgevonden in het afgelopen jaar, binnen de EU, van niet euro zone (van 9% naar 2%) naar euro zone (van 33% naar 41%).

2. Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Vanwege het feit dat volledig in fondsen is belegd, heeft het fonds geen actief beleid in verband met het kredietrisico gevoerd.

3. Renterisico

Het renterisico is het risico dat het saldo van de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren van de kasstromen.

Balanswaarde

	31-dec-15	31-dec-14
Duration van de vastrentende waarden	10,3	11,3
Duration van de (nominale) pensioenverplichtingen	20,5	20,5

Indien op balansdatum de duration van de beleggingen aanzienlijk korter is dan de duration van de verplichtingen is er sprake van een zogenaamde 'duration-mis match'. Bij een rentestijging zal de waarde van beleggingen minder snel dalen dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur), met als gevolg dat de dekkingsgraad zal stijgen. Voor het fonds geldt dat bij een rentedaling de waarde van de beleggingen minder snel stijgt dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Om het risico te beperken heeft het fonds door middel van een duration-matching portefeuille vanaf januari 2008 25% van het renterisico afgedekt middels beleggingen in BNP Paribas LDI Solution compartimenten conform de duration van de verplichtingen.

Het bestuur heeft bewust gekozen om het renterisico slechts gedeeltelijk af te dekken. Gezien de lage rente en de verwachting dat op langere termijn de beleggingen herstel zullen laten zien, is het geld aangewend voor het verkrijgen van rendement in plaats van het afdekken van risico. Het bestuur monitort en bespreekt het risico, en evt. acties, maandelijks op de bestuursvergadering.

4. Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden

omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities, rekening houdend met directe beleggings-opbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

De volgende zaken zijn van belang met betrekking tot het liquiditeitsrisico:

- Ultimo 2015 zijn er voldoende obligaties, die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om een eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.
- Er is een direct opvraagbare stand-by-faciliteit van € 250.000 overeengekomen met de ABNAMRO Bank.

5. Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn het lang leven-, overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico.

Het belangrijkste actuariële risico is het langlevensrisico (het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorzieningen). Als gevolg hiervan is dan de pensioenvermogensopbouw niet toereikend voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van kansen ontleend aan de gewijzigde prognose tafels AG 2014 is het langlevensrisico grotendeels verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Voor mannen en vrouwen worden de sterftekansen ontleend aan de AG generatie sterftetafels AG 2014. Voor mannen wordt uitgegaan van de mannen tafel en voor vrouwen van de vrouwentafel. Omdat deze tafels gebaseerd zijn op bevolkingssterfte, is daarbij nog een correctie gemaakt op basis van de specifieke karakteristieken van deelnemerspopulatie om zo te komen tot voor het fonds prudente verzekeringstechnische grondslagen.

Deze correctie wordt gerealiseerd door de sterftekansen van mannen te vermenigvuldigen met een factor van 69,16% en voor vrouwen met een factor van 79,02% tot de leeftijd van 65 jaar. Na deze leeftijd nemen deze factoren lineair toe tot 100% bij leeftijd 100.

Bij de vaststelling van de VPV van ingegane wezenpensioenen worden geen rekening gehouden met overlijdenskansen.

De uitruiltabellen, zoals gepubliceerd in het AT&T Pensioenreglement zijn gebaseerd op de AG generatie sterftetafels AG 2014, met dezelfde sterftekanscorrectie als bij de voorziening. Sekse neutraal gemaakt met de verhouding Mannen/Vrouwen 80/20

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds een verhoogde voorzieningen moet worden getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

6. Indexatierisico

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om de pensioenen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de indexatietoezegging (voor zover nog niet toegekend) voorwaardelijk is.

Met een dekkingsgraad eind 2015 van 108,4% en een beleidsdekkingsgraad van 109,9% ten opzichte van de vereiste dekkingsgraad van 125,3%, bevindt het fonds zich in een reservetekort. Het bestuur heeft hierdoor besloten om per 1 januari 2016 geen indexatie toe te passen.

7. Concentratierisico

Grote posten kunnen leiden tot concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt, afgezien van staatsobligaties. Doordat er wordt belegd in fondsen is er geen sprake van een concentratie van een post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

8. Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles en kwaliteit geautomatiseerde systemen. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

ISAE 3402 rapport type II

Aon Hewitt legt jaarlijks verantwoording af over de interne beheersing van de uitgevoerde activiteiten. Vanaf 2011 is dat een ISAE 3402 rapport type II (SOC 1), tevens volgens de ISAE 16 gestelde normen.

Een ISAE 3402 onderzoek richt zich op vooraf gedefinieerde interne beheersdoelstellingen en beheersmaatregelen binnen een dienstverlenende organisatie (service organisatie). De reikwijdte van het door de onafhankelijke externe accountant uitgevoerde onderzoek is gericht op de relevante processen en de daarbij behorende beheersmaatregelen die van invloed zijn op de jaarrekening van de gebruikersorganisatie. Bij het ISAE 3402 rapport wordt naast de opzet en het bestaan een oordeel door de onafhankelijke externe accountant gegeven over de werking van de beheersmaatregelen gedurende een vooraf gedefinieerde periode van minimaal 6 maanden. Dit houdt in dat een onafhankelijke externe accountant de werking van de gedefinieerde beheersmaatregelen onderwerpt aan een gedetailleerd onderzoek over de gehele testperiode. Tevens wordt de mate waarin het management van de service organisatie betrokken is bij de goede uitvoering van de operationele processen zichtbaar in de management verklaring in ISAE 3402 rapport.

Op basis van ISAE 3402 type II rapporten en de verklaringen van de onafhankelijke externe accountants heeft het bestuur meer inzicht in de beschreven processen en of er conform de beschreven processen gewerkt wordt.

Het bestuur heeft kennisgenomen van de bevindingen van het ISAE 3402 type II rapport voor de periode van oktober 2014 tot en met september 2015 (controle periode). Het rapport heeft voor het bestuur geen aanleiding gegeven om nadere verklaringen van Aon Hewitt te vragen ten aanzien van de pensioenuitvoering van het fonds.

Van de Kas Bank heeft het bestuur tevens een SOC ISAE 3402 type II rapport ontvangen over de periode 1 januari 2015 tot en met 31 december 2015. Aan de hand van dit rapport kan het bestuur zich een oordeel vormen over de kwaliteit van de Kas Bank als bewaarnemers van de effecten van SPAN en krijgt het inzicht in de punten waarvan Kas Bank zelf van mening is dat deze verbeterd moeten worden. Ook blijkt uit deze rapportage welke punten goed worden uitgevoerd door Kas Bank.

Het bestuur heeft kennisgenomen van de bevindingen van het ISAE 3402 rapport. Het rapport heeft voor het bestuur geen aanleiding gegeven om nadere verklaringen van Kas Bank te vragen als bewaarnemers van de effecten van het fonds.

De vermogensbeheerder, BNP, heeft een ISAE 3402 type 2 rapport verstrekt aan het pensioenfonds over 2015. De externe managers werken in overeenstemming met een door het bestuur vast te stellen beleggingsmandaat. Het bestuur heeft kennisgenomen van de bevindingen van het ISAE 3402 rapport. Het rapport heeft voor het bestuur geen aanleiding gegeven om nadere verklaringen van BNP te vragen als vermogensbeheerder van het fonds.

9. *Systeemrisico*

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

10. *Gevoeligheidsanalyse*

Het resultaat op interest heeft over het algemeen de grootste invloed op het jaarlijks resultaat. De jaarlijkse fluctuaties ontstaan voornamelijk door de indirecte beleggingsopbrengsten als gevolg van wijzigingen in de marktwaarde van de beleggingen (en vooral van de zakelijke waarden) en wijzigingen van de voorziening door wijzigingen van de rentestand.

Het beleggingsbeleid is er op gericht om een zo goed mogelijk rendement te realiseren, maar daarbij dienen de financiële risico's te worden beperkt. In verband met het streven naar een optimaal rendement heeft het bestuur een vermogensbeheerder aangetrokken.

Door het bestuur wordt het beleggingsbeleid vastgesteld, waarbij de uitkomsten van de continuïteitsanalyse gebruikt worden. Het bestuur maakt bij het vaststellen van het beleid gebruik van het uitgebrachte advies van de beleggingscommissie. Verder treedt het bestuur in overleg met de externe vermogensbeheerder. Het bestuur heeft beleggingsrichtlijnen opgesteld. Deze hebben als uitgangspunten de doelstellingen, de samenstelling van het deelnemersbestand, de economische situatie en de financiële positie van het pensioenfonds. In deze beleggingsrichtlijnen – de “*SPAN Beleggingsstrategie*” – wordt het beleggingsbeleid en de verdere uitwerking hiervan beschreven.

Er zijn twee beleggingsportefeuilles met ieder een eigen mandaat:

- Een rendementsportefeuille.
- Een duration-matching portefeuille; hierin is vanaf januari 2008 25% van het renterisico afgedekt door middel van beleggingen in BNP Paribas LDI Solution compartimenten conform de duration van de verplichtingen.

De huidige strategische mix binnen de rendementsportefeuille is 50 % zakelijke waarden en 50 % vastrentende waarden. Voor de lange termijn wordt gestreefd naar een 60/40 verhouding, zodra de opgebouwde reserves dit toelaten.

11. Specifieke financiële instrumenten (derivaten)

Voor zover dat binnen de grenzen van het beleggingsbeleid van het fonds past, maakt het fonds ook gebruik van financiële derivaten, voornamelijk bij het afdekken van het marktrisico. De economische effecten van de derivaten dienen meegenomen te worden in de berekening.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico (het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen). Dit risico kan beperkt worden door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen, en zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Het fonds maakt gebruik van futures. Het zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.

Futures	31-dec-15	31-dec-14
Onderliggende contractomvang	2.260	0
Actuele waarde	453	0

13. Verbonden partijen

Transacties met bestuurders

De bezoldiging van de bestuurders wordt nader toegelicht in hoofdstuk 24. De stichting heeft geen leningen verstrekt aan de (voormalige) bestuurders. Ook heeft de stichting geen vorderingen op de (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

De stichting heeft een uitvoeringsovereenkomst afgesloten met de werkgever ten aanzien van de uitvoering van het pensioenreglement. Hierin zijn de volgende zaken opgenomen; verschuldigde premie, premiebetaling, premiekorting en terugstorting, bijstortingsverplichting, informatieverstrekking, wijzigingen pensioenreglement en voorwaardelijke indexatie. De verschuldigde premie is de premie voor de kosten verbonden aan de uitvoering. Bijstorting door of terugbetaling aan de werkgever is vastgesteld in de uitvoeringsovereenkomst, conform de Nederlandse wetgeving.

Voor de uitvoering van de administratie heeft de stichting een overeenkomst afgesloten met Quinkslag Pensioendiensten. Op verzoek van en met goedkeuring van het bestuur van de stichting worden er administratieve werkzaamheden uitgevoerd tegen een geldelijke vergoeding tot maximaal het aantal uren dat is vastgesteld voor een vooraf vastgestelde contractperiode. Conform een vooraf opgestelde planning worden per kwartaal tijdstipen bij het bestuur ingeleverd ter controle voor het geleverde administratieve werk. Declaraties die op maand basis worden ingediend mogen contractueel niet meer bedragen dan de overeengekomen planning.

14. Premiebijdragen

Per 1 januari 2014 heeft de werkgever de pensioenovereenkomst met de werknemers gewijzigd. De overeenkomst per die datum betreft een premie-overeenkomst en wordt niet meer door het pensioenfonds uitgevoerd. Hierdoor betreffen de premiebijdragen alleen de vergoeding van kosten door de werkgever.

	2015	2014
	€	€
Premie bijdrage werkgever	494	592
Ontvangen FVP premie	0	16
Totaal	494	608

De kostendekkende en feitelijke premies zijn als volgt (cf. art. 130 PW) (het fonds maakt geen gebruik van gedempte premies):

	2015	2014
	€	€
Kostendekkende premie	0	455
Feitelijke premie DB	494	592
Feitelijke premie DC	0	0

De samenstelling van de kostendekkende en feitelijke premie zijn als volgt bepaald:

- Op basis van de huidige pensioenwet dienen er in de kostendekkende premie alleen kosten opgenomen te worden die behoren bij een aangroei van rechten. Bij het fonds zijn deze dus nul.
- De feitelijke premie is gelijk aan de door het pensioenfonds ontvangen premie. Deze bevat in 2014 dus geen DC premie meer.

	2015	2014
	€	€
Actuarieel benodigd	0	49
Opslag in stand houden vereist vermogen	0	11
Uitvoeringskosten	380	395
Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	0	0
Totaal	380	455

Bij de bepaling van de aan het boekjaar toe te rekenen premie is rekening gehouden met verleende premieopslagen.

15. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Type belegging	Directe beleggings opbrengsten	Indirecte beleggings opbrengsten	Kosten vermogensbeheer	Totaal
	€	€	€	€
2015				
Vastgoedbeleggingen	0	0	0	0
Zakelijke waarden	349	4.077	0	4.426
Vastrentende waarden	0	320	0	320
Kosten vermogensbeheer	0	0	-243	-243
Overig	-6	-594	0	-600
Totaal	343	3.803	-243	3.903
2014				
Vastgoedbeleggingen	0	0	0	0
Zakelijke waarden	388	6.690	0	7.078
Vastrentende waarden	0	12.124	0	12.124
Kosten vermogensbeheer	0	0	-263	-263
Overig	-2	-173	0	-175
Totaal	386	18.641	-263	18.764

16. Beleggingsresultaten risico deelnemers

Type belegging	Directe beleggings opbrengsten	Indirecte beleggings opbrengsten	Kosten vermogens beheer	Totaal
	€	€	€	€
2015				
Zakelijke waarden	0	140	0	140
Vastrentende waarden	0	12	0	12
Overig	0	0	0	0
Totaal	0	152	0	152
2014				
Zakelijke waarden	0	249	0	249
Vastrentende waarden	0	463	0	463
Kosten vermogensbeheer	0	6	-14	-8
Overig	0	0	0	0
Totaal	0	718	-14	704

17. Pensioenuitkeringen

	2015	2014
	€	€
Ouderdomspensioen	1.920	1.912
Partnerpensioen	194	198
Overige uitkeringen	6	6
Totaal	2.120	2.116

18. Pensioenuitvoeringskosten

	2015	2014
	€	€
Bestuurskosten	12	12
Bestuursbureau	112	119
Administratiekostenvergoeding	168	166
Actuaris- en advieskosten	91	40
Contributies en toezicht	13	14
Accountantskosten	13	16
Overige	2	0
Totaal	411	367

De accountantskosten van BDO Audit & Assurance B.V. betreffen uitsluitend kosten voor controle van de jaarrekening en de verslagstaten.

19. Mutatie technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds

	2015	2014
	€	€
Mutatie TV DB Pensioenreglement (oud)	24	5.581
Mutatie TV DB AT&T Pensioenreglement	6.871	18.147
Mutatie TV DB opslag toekomstige kosten	-15	1.252
Totaal	6.880	24.980

20. Mutatie technische voorzieningen voor risico deelnemers

	2015	2014
	€	€
Mutatie TV DC deel	150	270
Mutatie TV Flex Extra Vrijwillig	2	-193
Totaal	152	77

21. Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het actuariële resultaat van de inkomende & uitgaande waardeoverdrachten en de toevoeging & onttrekking aan de voorziening pensioenverplichtingen.

	2015	2014
	€	€
Inkomende waardeoverdrachten	4	9
Toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen	-4	-9
Actuariel resultaat inkomende waardeoverdrachten	0	0
Uitgaande waardeoverdrachten kasstroom	0	-654
Onttrekking aan de voorziening pensioenverplichtingen	0	654
Actuariel resultaat uitgaande waardeoverdrachten	0	0
Totaal	0	0

22. Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst (2015:0). De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever aangevuld met twee gepensioneerden. De personeelskosten voor deze werknemers worden niet doorbelast aan het pensioenfonds.

23. Vestigingsplaats

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland, statutair gevestigd in Den Haag is opgericht op 28-06-1999. Het pensioenfonds is feitelijk gevestigd aan de Wilhelmina van Pruisenweg 104 te Den Haag.

24. Bezoldiging bestuurders

De bestuurders van het fonds zijn onbezoldigd (2015: € 0). Een gepensioneerd lid van het Verantwoordingsorgaan ontvangt een reiskosten vergoeding.

25. Werking bestuur

Het bestuur houdt waar nodig ad-hoc meetings naast maandelijkse bestuursvergaderingen.

Den Haag, 30 mei 2016

V. den Hertog, voorzitter

W. Loots, secretaris

B. Bongenaar, vice secretaris

T. Valkenburgh, vice voorzitter

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland

Overige gegevens

Statutaire regeling over de bestemming van het saldo van baten en lasten

In de statuten van het pensioenfonds is de volgende bepaling opgenomen ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten:

- Voor zover de middelen van het fonds niet worden gebruikt ter voldoening van premies of koopsommen voor overeenkomsten van verzekeringen die het fonds ter dekking van de pensioenaanspraken gesloten heeft, zal het bestuur deze middelen beleggen. De belegging moet op solide wijze geschieden.

Gebeurtenissen na balansdatum.

Het fonds heeft geen bijzonderheden ten aanzien van gebeurtenissen na balansdatum te melden.

Actuariële verklaring

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland te Den Haag is aan Actuarieel Adviesbureau Confident B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2015.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 700.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 33.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person-regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikel 132, aangezien het eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amersfoort , 30 mei 2016
Drs. W. de Boer AAG

verbonden aan Actuarieel Adviesbureau Confident B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland

Verklaring over de jaarrekening 2015

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2015 van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland te 's-Gravenhage gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit rapport opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland op 31 december 2015 en van het saldo van baten en lasten over 2015 in overeenstemming met titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2015;
2. de staat van baten en lasten over 2015; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het

opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de Stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een Stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Andere informatie

Dit rapport omvat, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, andere informatie. De andere informatie bestaat uit:

- het bestuursverslag
- de overige gegevens

Wij vermelden op basis van de verplichtingen onder titel 9 Boek 2 BW en de controlestandaarden dat:

- wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de door titel 9 Boek 2 BW vereiste overige gegevens zijn toegevoegd;
- het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening;

Ons oordeel over de jaarrekening omvat niet de andere informatie en we brengen over de andere informatie geen controleoordeel of andere vorm van assurance conclusie tot uitdrukking. In het kader van onze controle van de jaarrekening is het, op basis van de controlestandaarden, onze verantwoordelijkheid om de andere informatie te lezen. Hierbij overwegen wij of een inconsistentie van materieel belang bestaat tussen de andere informatie en de jaarrekening. Hiertoe gebruiken wij de verkregen controle-informatie van de jaarrekeningcontrole en de tijdens de controle getrokken conclusies. Daarnaast gaan wij na of de andere informatie anderszins afwijkingen van materieel belang lijkt te bevatten. Als wij concluderen, gebaseerd op werkzaamheden die wij hebben uitgevoerd, dat deze andere informatie een afwijking van materieel belang bevat, zijn wij verplicht dit feit te rapporteren.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie waaronder het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met titel 9 Boek 2 BW.

Amstelveen, 30 mei 2016

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

O. van Agthoven RA